

**UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA**

DIPLOMSKO DELO

DRUŽBENO ODGOVORNO POROČANJE - PRIMER PODJETJA GORENJE

Ljubljana, junij 2008

KSENIJA PAJOVIČ

IZJAVA

Študentka Ksenija Pajovič izjavljam, da sem avtorica tega diplomskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom mag. Darjane Vidic, in dovolim objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, 19.6.2008

Podpis: Ksenija Pajovič

KAZALO

UVOD	1
1 RAZLOGI ZA SPREJEM SMERNIC GRI	2
2 NAČIN UPORABE SMERNIC GRI IN NJIHOVA SESTAVA	4
2.1 Način uporabe smernic GRI.....	4
2.2 Sestava smernic GRI	5
2.2.1 Načela poročanja	5
2.2.1.1 Določitev vsebine poročila	6
2.2.1.1.1 Pomembnost (materialnost).....	6
2.2.1.1.2 Vključitev interesnih skupin.....	7
2.2.1.1.3 Trajnostni okvir	7
2.2.1.1.4 Celovitost	7
2.2.1.2 Zagotovitev kakovosti poročila	8
2.2.1.2.1 Nevtralnost	8
2.2.1.2.2 Jasnost	9
2.2.1.2.3 Natančnost.....	9
2.2.1.2.4 Pravočasnost.....	9
2.2.1.2.5 Primerljivost	9
2.2.1.2.6 Zanesljivost	10
2.2.2 Standardna razkritja	10
2.2.2.1 Strategija in profil podjetja.....	10
2.2.2.2 Opis pristopa k družbeni odgovornosti	11
2.2.2.3 Kazalci družbene odgovornosti	12
2.2.2.3.1 Gospodarski kazalci družbene odgovornosti.....	13
2.2.2.3.2 Okoljski kazalci družbene odgovornosti	15
2.2.2.3.3 Socialni kazalci družbene odgovornosti.....	16
3 STANDARDNA RAZKRITJA V PODJETJU GORENJE	20
3.1 Strategija in profil podjetja	21
3.1.1 Strategija podjetja Gorenje.....	21
3.1.2 Analiza profila podjetja Gorenje	23
3.2 Opis pristopa k družbeni odgovornosti.....	26
3.3 Kazalci družbene odgovornosti.....	27
3.3.1 Gospodarski kazalci družbene odgovornosti.....	27
3.3.2 Okoljski kazalci družbene odgovornosti	29
3.3.3 Socialni kazalci družbene odgovornosti	31
SKLEP	35
LITERATURA IN VIRI	38

KAZALO SLIK IN TABEL

Slika 1: <i>Določitev vsebine poročila</i>	6
Slika 2: <i>Zagotavljanje kakovosti poročila</i>	8
Tabela 1: <i>Razvrstitev kazalcev po kategoriji in vidikih</i>	13

UVOD

Podjetja¹ dandanes poslujejo v okolju, ki se nenehno spreminja in postavlja nove zahteve za uspešnost njihovega poslovanja. Za ohranitev ali izboljšanje konkurenčnega položaja mora podjetje poleg zadovoljevanja interesov lastnikov in investorjev upoštevati tudi ostale interesne skupine.² Na tak način se približa družbeni odgovornosti, ki vedno bolj pridobiva pomembnost. Podjetje s svojimi aktivnostmi nenehno vpliva na zunanje in notranje okolje, zato mora biti za to tudi odgovorno. Ni pa dovolj, da je družbeno odgovorno, temveč mora o družbeni odgovornosti tudi poročati, saj bo le tako imelo koristi od družbeno odgovornega delovanja. Družbeno odgovorno poročanje je proces, v katerem podjetje posameznim interesnim skupinam predstavi gospodarske, okoljske in socialne vidike svojega delovanja ter njihove posledice.

Obstaja več standardov za poročanje o družbeni odgovornosti, ki so jih oblikovale različne ustanove, podjetja, pa tudi vladne agencije in obravnavajo različna področja družbene odgovornosti. Vedno več zanimanja pa se pojavlja za smernice trajnostnega poročanja (angl. *Sustainability Reporting Guidelines* – v nadaljevanju smernice GRI), ki so zanimive zaradi tega, ker obravnavajo družbeno odgovornost z vidika gospodarskega, okoljskega in socialnega delovanja podjetja istočasno – tako imenovani koncept trojnega izida (Slapničar, 2004, str. 525). V njih je upoštevano dejstvo, da gospodarskih, socialnih in okoljskih potreb ne smemo obravnavati ločeno, temveč kot integrirano celoto (Capron, 2001, str. 1).

Cilj diplomskega dela je predstavitev smernic GRI, ki jih je razvila Organizacija za spodbujanje poslovnega poročanja (angl. *Global Reporting Initiative* – v nadaljevanju GRI), kot poskus poenotenja trajnostnega poročanja.³ Poudarek je na vsebini družbeno odgovornega poročila, kot je določena s smernicami GRI. Proučila sem tudi družbeno odgovorno poročanje v podjetju Gorenje in njegove značilnosti primerjala s poročanjem po smernicah GRI. Ugotavljala sem, katere kazalce družbene odgovornosti, ki jih priporočajo smernice GRI, podjetje Gorenje vključuje v svoja letna poročila in katerim vidikom družbene odgovornosti namenja največ pozornosti.

Informacije o družbeni odgovornosti podjetja se večinoma nanašajo na prostovoljna razkritja, ki so ali vključena v poslovni del letnega poročila ali pa so posebej obravnavana v spremljajočih poročilih. Zato sem se pri analizi letnih poročil osredotočila na poslovni del poročila, iz katerega sem skušala razbrati, kakšen odnos ima podjetje do posameznih interesnih skupin in katere najbolj upošteva.

Prvi del diplomskega dela je teoretične narave in v njem je predstavljena predvsem vsebina smernic GRI. Tako uvodu sledi drugo poglavje, v katerem so pojasnjeni razlogi za sprejem

¹ V diplomskem delu se osredotočam na podjetje kot eno izmed vrst organizacij, čeprav sta družbena odgovornost in družbeno odgovorno poročanje pomembna za vse vrste organizacij.

² Interesne skupine, ki jih v diplomskem delu še obravnavam, so kupci, dobavitelji, država in lokalna skupnost.

³ Smernice GRI uporabljajo pojma trajnostni razvoj in trajnostno poročanje kot sinonim za poročanje o družbeni odgovornosti.

smernic GRI kot poskus standardizacije poročanja. V tretjem poglavju je opisano, na kakšen način lahko podjetja uporabljajo smernice GRI, predstavljena pa je tudi njihova vsebina. V tem sklopu so opisana tudi načela poročanja, ki jih je treba upoštevati pri družbeno odgovornem poročanju. Pri obravnavi načel poročanja sta prikazani dve skupini načel. Prva skupina načel se uporablja kot pomoč pri določitvi vsebine poročila, druga pa zagotavlja kakovost poročila. Načelom vsebinsko sledijo standardna razkritja, med katera uvrščamo razkritja o strategiji in profilu podjetja, opisu pristopa k družbeni odgovornosti⁴ ter kazalcih⁵ družbene odgovornosti. Bistveni del smernic GRI predstavljata področji strategije in profila podjetja ter kazalcev družbene odgovornosti. Smernice GRI pa namenjajo opisu pristopa k družbeni odgovornosti manjši poudarek, zato je le-ta tudi v diplomskem delu predstavljen le na kratko.

V četrtem poglavju je prikazano družbeno odgovorno poročanje pri podjetju Gorenje. Za vsebinsko analizo poročanja sem izbrala javno dostopna letna poročila podjetja Gorenje od leta 2000 do leta 2006 in v teh letih izdana poročila o trajnostnem razvoju, če so obstajala. V letnih poročilih sem se osredotočila na prikaz strategije in profila podjetja, opis pristopa k družbeni odgovornosti ter kazalce družbene odgovornosti, ki jih obravnavajo smernice GRI. Poskušala sem prikazati, kako se je družbeno odgovorno poročanje razvijalo v letnih poročilih in katerim kazalcem družbene odgovornosti podjetje Gorenje posveča največ pozornosti. V petem poglavju je podan sklep, sledi pa seznam uporabljene literature in virov.

1 RAZLOGI ZA SPREJEM SMERNIC GRI

Podjetja se vse bolj soočajo s pritiski o čim bolj ozaveščenem poslovanju in posledično tudi poročanju. V preteklosti so v večji meri poročala o gospodarski uspešnosti, saj so na tak način pritegnila investitorje k vlaganju. Če podjetje stremi le za gospodarsko uspešnostjo, obenem pa izpušča škodljive snovi v okolje in pri tem izkorišča svoje zaposlence, uporablja prisilno delo ali delo otrok ter s tem krši človekove pravice, bo v očeh interesnih skupin njegova verodostojnost močno upadla. Zato v današnjem času ni dovolj, da podjetje poroča le o uspehih in gospodarskih rezultatih svojega poslovanja, pri tem pa zanemarja ostale vidike. Uveljavlja se nova oblika poročanja, ki poleg dosedanjega poročanja o gospodarskem vidiku poslovanja vključuje tudi informacije o okoljskem in socialnem vidiku poslovanja, kot odgovor na zahteve interesnih skupin.

Po 70. členu novega Zakona o gospodarskih družbah (v nadaljevanju ZGD) mora letno poročilo v poslovnem delu za razumevanje razvoja in izidov poslovanja podjetja ter njegovega

⁴ Angl. *Management Approach and Governance* – v nadaljevanju pristop k družbeni odgovornosti; pristop k družbeni odgovornosti kot širok pojem bo po vsebini zajemal prikaz odgovornosti in vodenja politike trajnostnega razvoja ter način upoštevanja želja interesnih skupin.

⁵ V diplomskem delu uporabljam izraz *kazalci* kot prikaz osnovnih in sestavljenih podatkov iz letnih poročil o poslovanju podjetja. V nasprotju s kazalci, ki so absolutna števila ali pa opisne narave, *kazalniki* predstavljajo relativna razmerja med posameznimi ali sestavljenimi postavkami iz letnih poročil in sodijo v računovodski del letnega poročila (Kralj, Rataj, Roštan, Širaj & Zemljič, 2007, str. 4).

gospodarskega položaja vsebovati ključne računovodske, finančne in druge kazalce, ki vključujejo tudi informacije, povezane z varstvom okolja in zaposlenci (ZGD, 2006).

Podjetje mora pri poročanju zadovoljiti čim več interesnih skupin, ni pa poenotenja o tem, na kakšen način informacije, ki bi zadostile tem potrebam, vključiti v družbeno odgovorno poročilo. Pri sestavi poročil se podjetja lahko osredotočajo le na eno interesno skupino ali pa uporabljajo standarde, ki veljajo za specifično področje poslovanja. Težava se pojavi, ko želimo poročilo enega podjetja po vsebini, obliki in obsegu primerjati s poročilom drugega podjetja, ki uporablja drugačen pristop k poročanju. Hkrati se srečujemo z neenotnim poimenovanjem in vsebino poročil o družbeni odgovornosti, kar otežuje primerljivost poročil tudi znotraj posameznega sektorja. Po svetu so se razvili različni poskusi poenotenja družbenega poročanja, rezultat česa je tudi sprejetje smernic GRI.

Smernice GRI so rezultat dolgoročnega mednarodnega procesa posvetovanj različnih interesnih skupin. Naloga smernic GRI je razviti in globalno poenotiti poročanje o gospodarskih, okoljskih in socialnih vidikih poslovanja podjetja, njegovih proizvodih in storitvah⁶. Njihov sprejem pa olajša nadzor nad napredovanjem podjetja pri vključevanju koncepta družbene odgovornosti v poslovno strategijo in predstavlja okvir za postavitev prihodnjih ciljev glede družbene odgovornosti. Podjetje postavi cilje z upoštevanjem sedanjega položaja in želja interesnih skupin v prihodnosti. Smernice GRI omogočajo tudi večjo preglednost poslovanja ter prepoznavanje priložnosti in izzivov za izboljšave na tem področju (Gorsak, 2005, str. 47). Obenem se uporabljajo kot orodje za merjenje učinkovitosti posloводства in merjenje vplivov poslovanja podjetja na okolje.

S smernicami GRI podjetja zagotavljajo točnost, zaupanje v poročila in njihovo primerljivost na globalni ravni, predvsem pa znotraj posameznega sektorja in podjetja (Adams, 2002, str. 223–249). Pri tem je upoštevano dejstvo, da obstajajo zelo raznolika podjetja z različno razširjenimi in geografsko razpršenimi dejavnostmi (Mullerat, 2005, str. 353). Prvotno so bile smernice GRI namenjene le podjetjem, postopoma pa tudi ostalim vladnim in nevladnim organizacijam. Njihova priporočila so podjetjem v pomoč pri izkazovanju uravnotežene in realne slike svojega delovanja. Ne nazadnje se smernice GRI uporabljajo tudi kot instrument, s katerim se ocenjuje nastop podjetij v lokalni in mednarodni skupnosti glede na to, v kolikšni meri upoštevajo zakone, standarde in prostovoljne pobude ter spodbujajo sodelovanje interesnih skupin (Brownlie, 2006, str. 1).

Treba pa je vedeti, da smernice GRI ne predstavljajo kodeksa vedenja ali navodil za izdelavo notranjega sistema vodenja podatkov in poročanja ter ne določajo metodologije za pripravo ali pregled poročila (Vozel, 2005, str. 1). Ker gre za procesni standard, ki se osredotoča na proces, kako priti do družbeno odgovornega poročila, se vsebina poročila spreminja glede na to, katero interesno skupino želi podjetje nagovoriti. Za trajnostni razvoj je treba doseči uravnoteženje trenutnih zahtev več interesnih skupin na način, ki ne bo poslabšal možnosti zadovoljevanja

⁶ V nadaljevanju so z besedo proizvodi mišljene tudi storitve podjetja.

potreb interesnih skupin v prihodnosti (Janežič, 2004, str. 3). V praksi pa je to težko izvedljivo, saj so mnogokrat interesi ene skupine v nasprotju z interesi druge skupine.

Struktura in vsebina smernic GRI se vseskozi izboljšujeta. Pri tem se upoštevajo predlogi podjetij, katere kazalce uporabiti kot merilo za delovanje podjetja v smeri trajnostnega razvoja. Namen smernic GRI je vzpostaviti dogovor glede prakse poročanja ter predstaviti primer učinkovitega in uporabnega poročila tako za pripravljavce poročil kot interesne skupine. Smernice GRI so zasnovane tako, da jih lahko uporabljajo podjetja vseh tipov in velikosti, ne glede na območje delovanja. Kljub njihovi uporabi pa je še vedno treba zadostiti zakonsko določenim zahtevam poročanja. Smernice GRI ne smejo razveljavljati ali celo preseči nacionalne zakonodaje, ki ureja področje poročanja.

Podjetja, ki poročajo o družbeni odgovornosti, morajo v poročilih natančno navesti morebitne primere z zakoni ali konvencijami prepovedanih razkritij, ki jih smernice GRI v svoji vsebini kljub temu zajemajo. Ob opustitvi temeljnega kazalca mora podjetje navesti razloge za opustitev. Razlogi so lahko različni, kot na primer zaščita lastniških informacij, pomanjkanje podatkovne baze za pridobitev potrebnih informacij ali prepričanje, da določeni kazalec ni pomemben. Z navajanjem razlogov o opustitvah se podjetja posredno spodbuja k razmišljanju o morebitni vključitvi teh bistvenih kazalcev v poročila v prihodnje (Sustainability Reporting Guidelines, 2006, str. 8).

Številni kazalci smernic GRI in njihova raznolikost pa podjetjem niso le v pomoč pri pripravi poročila, ampak jim zbuja tudi dvome, in sicer predvsem s stroškovne plati. Če bi se namreč podjetja želela držati vseh navodil, ki jih navajajo smernice GRI, bi bilo zbiranje, analiziranje in interpretiranje podatkov o vplivih na okolje zanje zelo drago (Drevenšek, 2003, str. 2).

2 NAČIN UPORABE SMERNIC GRI IN NJIHOVA SESTAVA

2.1 Način uporabe smernic GRI

GRI glede na izkušnje v poročanju ponuja širok razpon načina uporabe smernic GRI. V grobem ločimo formalno uporabo oziroma poročanje po smernicah GRI in neformalno uporabo smernic GRI.

Poročanje po smernicah GRI je namenjeno tistim podjetjem, ki želijo visoko raven poročanja in stremijo k temu, da imajo konkurenčno prednost in so vodje na tem področju. Tovrstno poročanje zagotavlja večjo primerljivost in prilagodljivost poročil, še vedno pa sta končna ocena in sprejemljivost poročil v rokah uporabnikov poročil (Sustainability Reporting Guidelines, 2006, str. 4–6).

Neformalna uporaba smernic GRI pa predstavlja drug način uporabe, ki upošteva trenutni položaj podjetja v procesu poročanja. Za podjetja, ki so začetniki v poročanju o družbeni odgovornosti, je običajno, da sprva v poročilih ne zajemajo vseh zahtevanih vsebin, ampak za osnovo poročila vzamejo le ogrodje ter postopoma izboljšujejo pokritje vsebin, preglednost in strukturo poročil (Isaac & Clyde, 2007, str. 20).

Čeprav veliko podjetij po svetu pripravlja družbeno odgovorna poročila ločeno od običajnih letnih poročil, pa so nekatera med njimi začela izdajati letna poročila, v katerem razkrivajo tako gospodarske, okoljske kot socialne informacije. GRI verjame, da eno poročilo, ki razkriva vse omenjene informacije, prinaša prednosti podjetju. Poročanje o družbeni odgovornosti bo v prihodnosti imelo vedno večjo težo pri ocenjevanju uspešnosti podjetij. Poročila morajo biti kredibilna in priznana tudi v očeh interesnih skupin. To pa podjetja dosežejo tako, da se z interesnimi skupinami posvetujejo in spoznajo, kakšna so njihova pričakovanja in zaznave o tem, kakšno je kredibilno poročilo (Začetek Evropske zveze za socialno odgovornost gospodarskih družb, 2007, str. 2). Podjetja skušajo povečati kredibilnost poročil bodisi s povečanim zbiranjem podatkov in boljšim informacijskim sistemom bodisi z zunanjo ali notranjo revizijo (Ercegovac, 2004, str. 9–10).

2.2 Sestava smernic GRI

Smernice GRI sestavljata dva dela, in sicer načela poročanja ter standardna razkritja, ki vključujejo tudi kazalce družbene odgovornosti.

Načela poročanja določajo predmet in vsebino poročil ter zagotavljajo kakovost poročil. Pomagajo podjetjem tudi pri odločitvi, o katerih organizacijskih enotah (podružnicah, skupnih vlaganjih) poročati. Podjetje mora v poročilo vključiti vse tiste enote, v katerih ima pomemben neposreden vpliv (določeno število glasovalnih pravic) ali posreden vpliv (s svojimi dobavitelji, partnerji ali kupci) (Sustainability Reporting Guidelines, 2006, str. 17).

Standardna razkritja so pomembna za večino podjetij in bi jih moralo vsebovati vsako poročilo o družbeni odgovornosti. Nanašajo se na strategijo in način pristopa posloводства k posameznim vidikom družbene odgovornosti ter predstavljajo kazalce, pomembne za posamezne vidike.

2.2.1 Načela poročanja

Načela poročanja predstavljajo osnovo za doseganje realnega in verodostojnega poročila o družbeni odgovornosti. Pri njihovem pregledu je mogoče zaznati določeno prekrivanje z načeli, ki veljajo za dosedanje poročanje. To je razumljivo glede na to, da dosedanje poročanje predstavlja izhodišče za poročanje o gospodarski, okoljski in socialni odgovornosti. Poleg načel pa GRI pri oblikovanju poročil upošteva tudi pridobljeno znanje in izkušnje (Sustainability Reporting Guidelines, 2006, str. 5).

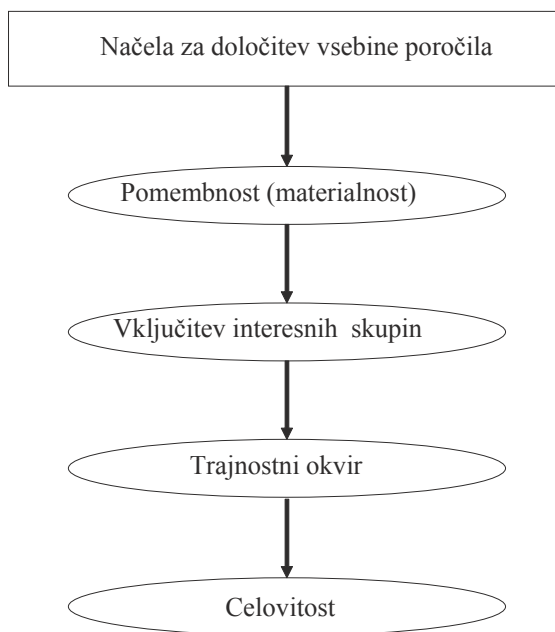
Načela poročanja se uporabljajo kot pomoč pri razlagi vsebine poročila in pri razumevanju, zakaj se je podjetje odločilo razkriti določene vsebine. Upoštevala naj bi jih vsa podjetja; ker pa jim nekatera niso sposobna slediti že na kratki rok, je treba spremljati napredek pri upoštevanju načel na dolgi rok (O'Brien, 2001, str. 8).

Načela poročanja se delijo v dve skupini. Prva skupina načel oblikuje okvir poročanja in se nanaša na odločitve, kaj vključiti v poročilo o družbeni odgovornosti, druga skupina pa zagotavlja kakovost in zanesljivost ter ustrezno predstavitev informacij v poročilu o družbeni odgovornosti (Sustainability Reporting Guidelines, 2006, str. 6).

2.2.1.1 Določitev vsebine poročila

Podjetje mora sprejeti odločitev o tem, kakšna naj bo vsebina poročila, da doseže uravnotežen in razumen prikaz svojega poslovanja glede na postavljene cilje, izkušnje ter pričakovanja interesnih skupin. Za določitev vsebine poročila mora upoštevati štiri načela, ki so prikazana na Sliki 1.

Slika 1: Določitev vsebine poročila

Vir: Sustainability Reporting Guidelines, 2006, str. 7.

2.2.1.1.1 Pomembnost (materialnost)

Po načelu pomembnosti mora poročilo zajeti informacije o gospodarskih, okoljskih in socialnih vidikih poslovanja podjetja, ki pomembno vplivajo na družbo. Pomembnost predstavlja prag, pri katerem postanejo informacije dovolj pomembne za poročanje. To pomeni, da bi posameznik verjetno sprejel drugačno odločitev, če bi bil seznanjen z informacijo, kot pa ob njeni opustitvi (Vprašalnik o skladnosti razkritij v letnem poročilu z določili SRS in ZGD-1, 2006, str. 12). Za posamezno interesno skupino imajo lahko informacije drugačen pomen kot za podjetje, saj obstajajo informacije, ki jim uporabniki pripisujejo velik pomen, za podjetje pa nimajo

vrednosti. Pomembnost informacij se zato ocenjuje z različnih zornih kotov ob upoštevanju primarnega namena poročanja, to je zadovoljitev potreb interesnih skupin po informacijah na nevtralen in uravnotežen način. Pri določitvi pomembnosti je treba upoštevati tudi vizijo in strategijo podjetja ter vplive podjetja na nabavno verigo, mednarodne standarde in obvezujoče pogodbe (Drupal & Drevenšek, 2004, str. 141–142).

2.2.1.1.2 Vključitev interesnih skupin

Podjetje si mora stalno prizadevati, da v poročilo vključi informacije, ki odražajo poslovno okolje podjetja in ki jih interesne skupine upoštevajo pri odločitvah. To so lahko informacije o vrsti proizvodov, načinu proizvodnje oziroma dobave proizvodov, številu dobaviteljev in kupcev ter ne nazadnje območju podružnic. Vključitev interesnih skupin v proces poročanja je pomembna zlasti pri izbiri kazalcev, saj se na ta način gradi zaupanje med interesnimi skupinami na eni strani in poročevalci na drugi strani ter tako prispeva k večji kredibilnosti poročila (Baker, 2007). Težava se pojavi, ko ima interesna skupina specifične potrebe in pričakovanja glede informacij v poročilih, ki pa se razlikujejo od pričakovanj druge interesne skupine oziroma se celo izključujejo. To je razlog, da se od podjetja zahteva določitev prioriteten interesnih skupin glede na to, za katere interesne skupine pričakuje, da bodo poročilo uporabljale (Hediger, 2007, str. 4).

2.2.1.1.3 Trajnostni okvir

Podjetje mora svojo dejavnost postaviti v širši družbeni okvir, kar pomeni, da mora nenehno proučevati gospodarske, socialne in okoljske posledice svojega delovanja. Za nekatere uporabnike poročil pomeni postavljanje delovanja podjetja v širši okvir jedro poročanja o trajnostnem razvoju in eno ključnih značilnosti, po čemer se tovrstno poročanje razlikuje od običajnega poročanja, ker ne gre le za poročanje o lastnih uspehih (Vozel, 2005, str. 2). Podjetje bo preživelo, če bo upoštevalo zahteve in omejitve v svojem makrookolju. To še zlasti velja pri varovanju okolja, kjer se podjetja soočajo z omejeno rabo virov in omejitvami glede ravni onesnaževanja.

2.2.1.1.4 Celovitost

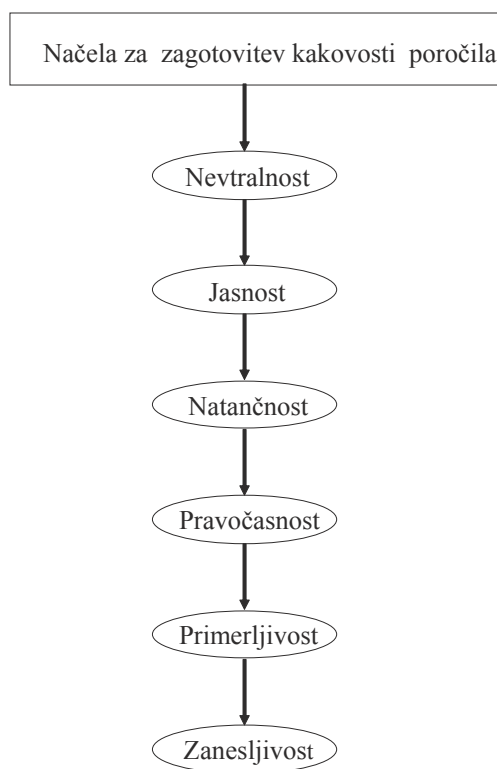
Pri poročanju in podajanju informacij, pomembnih za interesne skupine, je treba upoštevati določene omejitve, ki jih delimo v operativne, področne in časovne. Operativne omejitve pomenijo zbiranje informacij le za določeno enoto podjetja. Podjetje lahko poroča le o matičnem podjetju ali o vseh podjetjih v skupini. Področne omejitve so širše od operativnih, ker se lahko zbirajo informacije za vsa podjetja, ki tvorijo nabavno verigo, vendar z omejitvijo na ozko področje, na primer poročanje o človekovih pravicah, rabi energije, zdravju in varnosti. Pri časovnih omejitvah pa je treba upoštevati določeno časovno obdobje ter poročati o dejavnostih, dogodkih in vplivih, ki se zgodijo le v tem obdobju (Sustainability Reporting Guidelines, 2002, str. 26). Določene dejavnosti, kot sta izpust plinov v okolje in onesnaževanje zraka, imajo lahko minimalen vpliv na kratki rok, na dolgi rok pa njihov skupni učinek lahko privede do precejšnje škode. Razkritje narave tovrstnih dejavnosti ter ocenitev posledic in verjetnosti njihovega

nastanka, čeprav morda šele daljno v prihodnosti, se sklada z naravnostjo podjetja k uravnoteženemu in realističnemu prikazu trenutnega delovanja podjetja. Podjetje mora pri predvidevanjih upoštevati realne ocene, ki so plod najboljšega razumevanja glede velikosti, narave in področja posledic.

2.2.1.2 Zagotovitev kakovosti poročila

Druga skupina načel podjetju pomaga vzpostaviti kakovost poročila, ki je ključnega pomena za zagotovitev preglednosti poročila, na podlagi katerega lahko interesne skupine ocenjujejo poslovanje podjetja in temu ustrezno na trgu tudi reagirajo. Kakovost poročila določa šest glavnih načel, to so nevtralnost, jasnost, natančnost, pravočasnost, primerljivost in zanesljivost. V nadaljevanju bodo posamezna načela, ki so ponazorjena tudi na Sliki 2, na kratko predstavljena.

Slika 2: Zagotovitev kakovosti poročila

Vir: Sustainability Reporting Guidelines, 2006, str. 12.

2.2.1.2.1 Nevtralnost

Da poročilo zadosti načelu nevtralnosti, mora biti pripravljeno nepristransko in uravnoteženo, kar pomeni predstavitev tako ugodnih kot tudi neugodnih rezultatov brez prevelikega poudarjanja ali napačnega navajanja dejstev glede poslovanja (Vozel, 2005, str. 2). Številna podjetja so že spoznala, da je merilo kredibilnosti prav predanost nevtralnemu in poštenemu razkrivanju informacij. Po tem načelu se je treba v poročilu izogniti selektivnosti, izpuščanju in predstavljanju informacij, ki imajo namen vplivati na odločitve ali presojo uporabnika. V

poročilih mora biti jasno razvidna razlika med navajanjem dejstev in informacijami interpretativne narave, ki opisujejo pogled podjetja na določen vidik poslovanja.

2.2.1.2.2 Jasnost

Podjetja morajo pri pripravi poročil in podajanju informacij ohraniti primerno raven podrobnosti in razumljivosti (Sustainability Reporting Guidelines, 2006, str. 16). Tehnični in znanstveni izrazi, uporabljeni v poročilu, morajo biti razloženi, skice pa uporabljene, kjer je to potrebno za boljšo predstavitev. Zelo pomembno je, da je poročilo jasno in razumljivo.

2.2.1.2.3 Natančnost

Načelo natančnosti se nanaša na doseganje dovolj visoke stopnje natančnosti in majhnega števila napak pri navajanju informacij v poročilu, s katerimi lahko uporabniki poročil z dovolj visoko stopnjo zaupanja v informacije sprejemajo odločitve. Gospodarski, okoljski in socialni kazalci so lahko izraženi na različne načine: od kvalitativne analize do podrobnih kvantitativnih meril. Nekatere odločitve potrebujejo visoko mero točnosti, druge manj, odvisno od tega, za kaj nameravamo informacije v poročilu uporabiti. Pri uporabi načela natančnosti je treba upoštevati namen uporabe informacij in različne okoliščine, v katerih so se informacije zbirale. Bolj ko podjetje razkriva pristop, metode in tehnike, ki jih uporablja pri pridobivanju informacij, večji sta kredibilnost in sprejetost informacij v poročilu (Sustainability Reporting Guidelines, 2006, str. 15).

2.2.1.2.4 Pravočasnost

Podjetja morajo poročati periodično glede na potrebe interesnih skupin in glede na naravo informacij. Nekatere okoljske informacije imajo največjo uporabno vrednost, če so pripravljene mesečno ali kontinuirano, spet druge je primerneje pripraviti letno. Poleg tega običajno interesne skupine najbolj cenijo, če lahko finančno-računovodska razkritja vsako leto pričakujejo ob istem času v obliki letnega poročila in jih lahko tudi časovno predvidijo (Corporate Reporting-a time for reflection, 2007, str. 7).

Informacije morajo biti pripravljene in posredovane interesnim skupinam takrat, ko jih le-te pri svojih odločitvah potrebujejo, o kakršnihkoli nepričakovanih dogodkih pa je treba interesne skupine obveščati sproti. Čeprav interesne skupine pri sprejemanju odločitev upoštevajo v tistem trenutku razpoložljive informacije o dejavnosti podjetja, pa bi bilo za podjetje nesmotrno poročila pripravljati vsakodnevno. Zato je priporočljivo imeti vsaj skupno izhodiščno točko, običajno je to letno skupinsko (konsolidirano) poročilo, ki predstavlja osnovo za odločitve interesnih skupin.

2.2.1.2.5 Primerljivost

Poročila morajo omogočati primerjavo s poročili iz prejšnjih let in s poročili drugih podjetij. Tako se lahko s primerjavo ocenita napredek poslovanja in pravilnost investicijskih odločitev preteklih let. Kadar nastopijo spremembe v omejitvah ali vsebini poročanja, mora podjetje

prilagoditi poročilo tako, da sta časovno zaporedje informacij in primerjava med podjetji zanesljiva in mogoča.

2.2.1.2.6 Zanesljivost

Informacije in podatki v poročilu morajo biti sestavljeni, analizirani in razkriti tako, da se lahko potrdi njihova verodostojnost, kakovost in materialnost (Corporate Reporting-a time for reflection, 2007a, str. 8). Pomembno je, da so informacije podprte z notranjimi kontrolami v podjetju ali dokumentacijo, ki jo lahko uporabniki poročila kadarkoli preverijo. Zanesljivost informacij mora biti vzpostavljena do te mere, da se lahko na njihovi podlagi sprejemajo ustrezne odločitve, prav tako pa ne smejo vsebovati pomembnih napak in pristranskih stališč.

To načelo je povezano tudi s tem, do kakšne meje lahko zunanji sodelavci in zaposleni preiskujejo informacijski sistem in komunikacijski proces. To pomeni, da je treba poleg notranjega pregleda zagotoviti tudi proces zunanje revizije z namenom, da se preverita pravilnost informacij in delovanje kontrol v podjetju. Če so informacije pravilne in notranje kontrole v podjetju delujejo, potem je tudi zanesljivost teh informacij večja.

2.2.2 Standardna razkritja

Standardna razkritja so pomembna za večino podjetij in interesnih skupin. Delimo jih v tri vrste razkritij (Business Meets Social Development Brasil, 2007, str. 8), in sicer:

- **razkritja strategije in profila podjetja**
- **opis pristopa k družbeni odgovornosti ter**
- **kazalci družbene odgovornosti.**

Strategija in profil podjetja predstavita splošni okvir delovanja podjetja za lažje razumevanje poslovanja in uspešnosti podjetja ter prikažeta organizacijsko strukturo in strategijo podjetja. Opis pristopa k družbeni odgovornosti poleg prikaza oseb, zadolženih za družbeno odgovornost, vključuje tudi opis politike na tem področju in način vključitve interesnih skupin v poročilo o družbeni odgovornosti. Zadnja vrsta razkritij so kazalci družbene odgovornosti, ki merijo vpliv poslovanja podjetja na že večkrat omenjene tri vidike družbene odgovornosti.

2.2.2.1 Strategija in profil podjetja

Strategija podjetja je izhodišče poročanja o družbeni odgovornosti in je predstavljena v izjavi posloводства. Poleg prikaza pomembnosti družbene odgovornosti za podjetje predstavi tudi ključne vplive, tveganja in priložnosti podjetja za družbeno odgovornost. Za zagotovitev kredibilnosti strategije mora le-ta eksplicitno govoriti o skrbi podjetja za družbeno odgovornost na kratki, srednji in dolgi rok s poudarkom na soočanju z izzivi na tem področju. Podjetje mora skupaj s strategijo podati tudi kratko vsebino poročila o družbeni odgovornosti, v kateri izpostavi cilje in izzive podjetja, povezane z družbeno odgovornostjo, v prihodnjih treh do petih letih ter makroekonomske in politične trende, ki vplivajo na podjetje. Podjetje mora z analizo

trendov oceniti tveganja na področju družbene odgovornosti in postaviti prednostne naloge za zmanjševanje tveganj, saj bo le na tak način obdržalo stabilen in konkurenčni položaj. Poslovodstvo je odgovorno v strategiji podati tudi oceno napredka pri reševanju prednostnih nalog, povezanih z družbeno odgovornostjo v poročevalnem letu, in razloge za nedoseganje ali preseganje zastavljenih ciljev (Merčun, 2007, str. 52). Navesti mora tudi uspehe in neuspehe na področju družbene odgovornosti ter poslovanje podjetja primerjati s preteklimi leti in drugimi podjetji v panogi (Sustainability Reporting Guidelines, 2006, str. 20).

Podjetje v **profilu podjetja** predstavi ime podjetja, opiše vrsto, količino in asortiment proizvodov ter predstavi glavne blagovne znamke. Poročilo mora vsebovati tudi prikaz organizacijske in lastniške strukture ter njenega gibanja, glavnih področij dejavnosti, podružnic ali podjetij v skupini. Pomembno je navesti tudi lokacije in naravo trgov, kjer podjetje posluje, število zaposlencev, obseg neto prodaje ter razmerje med dolgom in kapitalom.

Podjetje lahko v poročilo o družbeni odgovornosti vključi tudi dodatne informacije o obsegu vseh sredstev in druga dodatna razkritja (npr. o prodaji po regijah, stroških, številu zaposlencev in glavnih proizvodih po regijah ter prejetih nagradah). Nesmiselno bi bilo pričakovati, da bo poročilo o družbeni odgovornosti zadostilo vsem potrebam interesnih skupin po informacijah, zato je zelo pomembno, da podjetje v poročilu o družbeni odgovornosti navede vsaj ime, elektronski naslov ali spletno stran kontaktne osebe, ki je zadolžena za družbeno odgovornost, za dodatna vprašanja. Prav tako pa je v poročilu o družbeni odgovornosti treba določiti obdobje poročanja in datum zadnjega poročila. Podjetje mora poročati tudi o morebitnih omejitvah in pomembnih spremembah velikosti, strukture, lastništva ali proizvodov glede na preteklo leto. Razkrite morajo biti podlage za merjenje stroškov in koristi, spremembe metod merjenja gospodarskih kategorij ter spremembe računovodskih usmeritev. Pomembno razkritje je sprejem novih politik in notranjih kontrol v podjetju za zagotovitev oziroma izboljšanje točnosti ter popolnosti informacij. Tovrstna razkritja sprememb računovodskih usmeritev in ocen ter razkritja podlag za merjenje zahtevajo tudi določila Slovenskih računovodskih standardov (v nadaljevanju SRS) in ZGD (Vprašalnik o skladnosti razkritij v letnem poročilu z določili SRS 2006 in ZGD-1, 2006, str. 2).

2.2.2.2 Opis pristopa k družbeni odgovornosti

Ko podjetje postavi strategijo in opredeli ključna tveganja, mora določiti tudi osebe, zadolžene za posamezne vidike družbene odgovornosti. Smernice GRI pod opis pristopa k družbeni odgovornosti vključujejo tudi informacije o ljudeh, ki so odgovorni za pregled, sprejem in revizijo politike ter način definiranja potreb za družbeno odgovorno delovanje. Družbena odgovornost podjetja se izraža z vrednotami in sprejemom ustreznih kodeksov, zato je treba kot rezultat ustreznega pristopa k družbeni odgovornosti predstaviti vrednote, zagotoviti obstoj notranjega kodeksa in načel vedenja ter razkriti, v katerih enotah v podjetju je kodeks najbolj upoštevan (Corporate Sustainability Reporting: Trends in Sustainability reporting, 2006).

Pogosto je legitimnost vodenja podjetja odvisna od tega, v kolikšni meri so upoštevane potrebe različnih interesnih skupin po informacijah, zato je pomembno prikazati, kako interesne skupine podajajo svoja priporočila ali zahteve poslovodstvu podjetja in kakšen pristop podjetje uporablja pri upoštevanju mnenj ali reševanju konflikta interesov (Stakeholder Engagement - understanding Stakeholders' Expectations and securing your Reputation, 2007, str. 1). Pomembna odločitev podjetja je zato tudi izbor ključnih interesnih skupin, s katerimi se poslovodstvo podjetja posvetuje. Smernice GRI med razkritja v povezavi z opisom pristopa k družbeni odgovornosti zato uvrščajo tudi informacije o pogostosti tovrstnih posvetovanj, o tem, kako se podjetje odziva na ključna vprašanja, katere dodatne kazalce razvije v ta namen, kakšne ukrepe sprejme in kako o njih poroča (Sustainability Reporting Guidelines, 2006, str. 22).

K pristopu k družbeni odgovornosti pa smernice GRI uvrščajo tudi načine obvladovanja tveganj pri planiranju ali razvijanju novih proizvodov in posredovanje informacij o vseh upoštevanih zunanjih pobudah za sprejem načel družbeno odgovornega vedenja. Sem sodijo tudi informacije o morebitnem članstvu v mednarodnih gospodarskih ali odvetniških združenjih, prejetih certifikatih in standardih, ki se nanašajo na družbeno odgovornost, z navedbo datuma pridobitve. Treba je ločiti med prostovoljnimi pobudami za pridobitev certifikata in zakonsko določenimi zahtevami. Podjetje mora glede na postavljene prioritete in cilje predstaviti programe za spremljanje in izboljšanje poslovanja ter zagotoviti notranjo komunikacijo med zaposleni in poslovodstvom (Sustainability Reporting Guidelines, 2006, str. 23).

Smernice GRI pri pristopu k družbeni odgovornosti obravnavajo tudi poročanje o načinu obvladovanja vplivov dejavnosti podjetja na lokalno skupnost in odločitvah, ki se nanašajo na spremembe zmogljivosti, zaprtje ali odprtje novih tovarn, razširitve ali krčenje proizvodnje, čeprav menim, da bi bilo tovrstna razkritja bolj smiselno vključiti med opis strategije podjetja.

2.2.2.3 Kazalci družbene odgovornosti

Smernice GRI obravnavajo dve skupini kazalcev, s katerimi merijo stopnjo gospodarske, okoljske in socialne odgovornosti; to so temeljni in dodatni kazalci. **Temeljni kazalci** so tisti, ki so pomembni za večino podjetij in zanimajo večino interesnih skupin, torej lahko govorimo o splošni pomembnosti teh kazalcev za obe strani, tako interesnih skupin kot podjetij, ki sestavljajo poročilo o družbeni odgovornosti. **Dodatni kazalci** pa predstavljajo razvijajoči se trend pri merjenju družbene odgovornosti, čeprav jih trenutno uporablja le peščica podjetij. Ti kazalci podajajo pomembne informacije za tiste interesne skupine, ki so ključnega pomena za podjetje, hkrati pa se jih bo zaradi svoje vrednosti v prihodnje poskušalo vključiti med temeljne kazalce (Sustainability Reporting Guidelines, 2006, str. 24). Pri pripravi poročila o družbeni odgovornosti in odločitvah o tem, katere kazalce vključiti, je treba upoštevati omejitve pri poročanju in po posvetovanju z interesnimi skupinami vključiti dodatne kazalce. Na ta način se poskuša spodbuditi podjetja, da poleg zahtevane vsebine predstavijo uravnoteženo sliko poslovanja z dodatnimi kazalci, pomembnimi za določen sektor.

V Tabeli 1 so prikazani gospodarski, okoljski in socialni kazalci, ki jih razvrščamo v več kategorij in področij družbene odgovornosti. Za vsako področje družbene odgovornosti mora podjetje zastaviti cilj in spremljati njegovo uresničevanje ter temu primerno razkriti temeljne in dodatne kazalce poslovanja.

Tabela 1: Razvrstitev kazalcev po kategoriji in vidikih

VIDIK	KATEGORIJA	PODROČJE
GOSPODARSKI	Gospodarska odgovornost	Neposredni gospodarski vplivi (gospodarska uspešnost in prisotnost na trgu) Posredni gospodarski vplivi
OKOLJSKI	Okoljska odgovornost	Material, energija in vodni viri Emisije, odpadne vode in odpadni material Biološka raznolikost Skladnost proizvodov z okoljsko zakonodajo ter vpliv transporta na okolje
SOCIALNI	Odgovornost, povezana z delovno silo	Zaposlovanje Odnosi zaposleni/poslovodstvo Poklicno zdravje in varnost pri delu Izobraževanje in usposabljanje Raznolikost in zagotavljanje enakih možnosti za napredovanje
	Odgovornost, povezana s človekovimi pravicami	Nediskriminacija, svoboda združevanja in kolektivnih pogajanj Otroško in prisilno delo, socialna varnost in spoštovanje temeljnih človekovih pravic
	Odgovornost do družbe	Vpliv na lokalno skupnost, korupcijo in javno politiko
	Odgovornost, povezana s proizvodi	Potrošnikovo zdravje in varnost proizvodov Označevanje proizvodov in trženjska komunikacija

Vir: Sustainability Reporting Guidelines, 2006, str. 26–36.

2.2.2.3.1 Gospodarski kazalci družbene odgovornosti

Gospodarski kazalci družbene odgovornosti prikazujejo gibanje kapitala znotraj različnih interesnih skupin in glavne gospodarske vplive na lokalno skupnost. Potrebna sta prikaz politike v podjetju, iz katere je moč sklepati, da je podjetje zavezano k družbeni odgovornosti, ali le navedba, kje so tovrstne informacije na razpolago. Dodatno pa lahko podjetje razkrije ključne uspehe in pomanjkljivosti na področju gospodarske odgovornosti, tveganja in priložnosti ter prikaže glavne spremembe v politiki ali strategiji za izboljšanje gospodarske odgovornosti. Smernice GRI gospodarske kazalce družbene odgovornosti razvrščajo na tiste, ki merijo neposredne, in tiste, ki merijo posredne gospodarske vplive (Podnar & Golob, 2007a, str. 2). Neposredni in posredni gospodarski vplivi družbene odgovornosti pa so lahko pozitivni ali negativni.

• **Neposredni gospodarski vplivi**

Neposredni gospodarski vplivi in z njimi povezani gospodarski kazalci merijo denarne transakcije med podjetjem in interesnimi skupinami, kot so na primer plače in ostala izplačila zaposlencem ali vodstvu, denarne transakcije med podjetjem in kupci ali dobavitelji ter

donacije. Med neposredne gospodarske vplive smernice GRI uvrščajo gospodarsko uspešnost in prisotnost na trgu.

Gospodarska uspešnost

Gospodarska uspešnost daje osnovo za razumevanje podjetja in njegovega trajnostnega razvoja ter sodi med temeljne kazalce. Do sedaj so podjetja izčrpno poročala o gospodarski uspešnosti, zato so z vidika družbene odgovornosti bolj zaželenе informacije o tem, na kakšen način podjetje s svojim poslovanjem in dejavnostmi prispeva k izboljšanju ali spreminjanju gospodarskega stanja tistih interesnih skupin, s katerimi neposredno ali posredno sodeluje. Podjetje lahko svojo gospodarsko uspešnost meri na različne načine in prikazuje grafično, tabelarično ali opisno.

Smernice GRI za gospodarsko uspešnost navajajo več kazalcev. Med temeljne kazalce uvrščamo razkritja prihodkov, stroškov poslovanja, plač, bonitet in ostalih izplačil zaposlencem. Prav tako med temeljne kazalce sodijo informacije o donacijah, denarni pomoči in investicijah v lokalno skupnost ter ostale informacije, pomembne za lastnike in državo, kot so zadržani dobiček, čisti dobiček, donos na kapital, dividendna donosnost in plačilo davka državi. Podjetje naj bi v poročilo zajelo tudi dodatne kazalce v obliki razkritij finančnih posledic in tveganj ter priložnosti za družbeno odgovorne dejavnosti zaradi sprememb na trgu. Dodatni kazalec je tudi prikaz obveznosti za načrtovane ugodnosti za zaposlene, kot je na primer izplačilo jubilejnih nagrad (Sustainability Reporting Guidelines, 2006, str. 26).

Prisotnost na trgu

Prisotnost na trgu kot drugi vidik gospodarske družbene odgovornosti sestavljata dva temeljna in en dodatni kazalec. Med temeljna kazalca, ki merita prisotnost na trgu, smernice GRI uvrščajo prikaz politike in prakse kupovanja pri domačih dobaviteljih (obseg in pogostost nakupov, plačila) ter opis postopkov zaposlovanja na določenem področju ali območju podjetja in pogostost zaposlovanja različnih ravni vodstva iz lokalne skupnosti (koliko in za kakšno plačilo). Razpon razmerij med plačami v primerjavi z minimalno plačo na določenih področjih dela pa sodi med dodatne kazalce prisotnosti na trgu. Čeprav gre za razkritje, ki je bolj povezano s socialnim vidikom družbene odgovornosti, pa smernice GRI ta kazalec uvrščajo med dodatne kazalce gospodarske odgovornosti, ker gre za denarne transakcije.

• Posredni gospodarski vplivi

Posredni gospodarski vplivi niso neposredno povezani z denarnimi transakcijami. Kažejo se v inovacijah, večji produktivnosti, gospodarski rasti ter oblikovanju novih delovnih mest. Temeljni kazalci posrednih gospodarskih vplivov se nanašajo na razvoj infrastrukture, investicij in drugih gospodarskih prispevkov za napredek lokalne skupnosti ter izboljšanje nacionalne konkurenčnosti. Med dodatne kazalce pa uvrščamo storitve, pomembne za lokalno skupnost ter definiranje razsežnosti njihovih posledic.

2.2.2.3.2 Okoljski kazalci družbene odgovornosti

Okoljski kazalci družbene odgovornosti pokrivajo uspešnost, povezano z vložki, kot so material, energija in vodni viri, ter izložki, kot so emisije, odpadne vode in material. Obravnavajo tudi področje biološke raznolikosti, skladnosti proizvodov z okoljsko zakonodajo ter vpliv transporta na okolje.

- **Material, energija in vodni viri**

Podjetje mora razkriti informacije o količini porabljenega in recikliranega materiala. Na področju energije mora poročati o neposredni porabi primarnega vira energije, varčevanju z energijo zaradi ohranjanja in izboljšave energetske učinkovitosti ter doseženih ciljih. Posebnega pomena so tudi pobude za zagotovitev energetske obnovljivih proizvodov in zmanjšanje posredne porabe energije, kar vodi do zmanjšanja povpraševanja po energiji. V povezavi z vodnimi viri je treba poročati o celotni porabi vode, dodatni kazalci pa se nanašajo na poročanje o učinku rabe vode na vodne vire ter količini vode, ki se reciklira in ponovno porablja (Reporting on Global Reporting Initiative Indicators, 2007).

- **Emisije, odpadne vode in odpadni material**

Med okoljskimi kazalci je največ prostora namenjenega emisijam, odpadnim vodam in odpadnemu materialu. Med temeljne kazalce sodijo razkritja neposrednih in posrednih emisij toplogrednih plinov, natrijevega in žveplovega dioksida, emisij drugih ozonu škodljivih snovi ter delež in tip tovrstnih emisij. Podjetje mora poročati tudi o izpustih odpadnih vod ter obsegu znatnega izlitja nevarnih tekočin po območjih. Navesti mora količino in tip odpadnega materiala ter način njegovega odlaganja. Dodatna razkritja pa se nanašajo na pobude za zmanjšanje emisij toplogrednih plinov in dosežke na tem področju. Pomembno dodatno razkritje so tudi informacije o ravnanju z odpadki, ki se štejejo za nevaren tovor, njihovo odstranjevanje ter prikaz stopnje zaščitenosti življenjskega prostora, ogroženega zaradi izpusta oziroma odpadnih vod (Sustainability Reporting Guidelines, 2006, str. 28).

- **Biološka raznolikost**

Med temeljne kazalce, ki kažejo na zagotavljanje biološke raznolikosti, sodijo informacije o lokaciji in velikosti zemlje v lastništvu, najemu ali upravljanju podjetja ter prikaz zaščitene območij in območij z visoko biološko raznolikostjo. Podjetje mora opisati, kako s svojo dejavnostjo in proizvodi vpliva na biološko raznolikost znotraj in zunaj zaščitene območij. Med dodatne kazalce pa sodi prikaz strategije, načrtov in akcij za ohranjanje biološke raznolikosti. Dodatna razkritja se nanašajo tudi na število živalskih in rastlinskih vrst, ki imajo življenjski prostor na območjih delovanja podjetja ter so uvrščene na seznam redkih in ogroženih vrst.

- **Skladnost proizvodov z okoljsko zakonodajo ter vpliv transporta na okolje**

Podjetje mora zmanjševati negativne vplive lastnih proizvodov na okolje in delovati v skladu z okoljsko zakonodajo, zato mora prikazati, kolikokrat je delovalo v neskladju z okoljsko zakonodajo in kakšne so bile sankcije. Pomemben temeljni kazalec je tudi prikaz deleža prodaje okolju prijaznih proizvodov in njihove embalaže. Podjetje pa lahko v poročilo vključi tudi

dodatna kazalca o vplivih transporta proizvodov na okolje in izdatkih za zaščito okolja oziroma investicije na tem področju. Dodatno razkritje se nanaša tudi na količino denarja, porabljenega za okoljske namene.

Po smernicah GRI je treba v poročilu o družbeni odgovornosti navesti cilje in uspehe na področju okoljske odgovornosti ter podati informacije, ki kažejo na predanost podjetja varovanju okolja. Pomembno je, da podjetje navede osebe, zadolžene za okoljsko odgovornost, na najvišji ravni v podjetju in opredeli postopke za usposabljanje oziroma spodbujanje zavesti na tem področju. Zaželeno so tudi razkritja o prejetih certifikatih za okoljski vidik družbene odgovornosti. Če v podjetju obstajajo preventivni postopki za zagotavljanje okoljske odgovornosti, mora podjetje le-te opisati in zagotoviti nadzor nad dejavnostmi. Nadzorovati je treba tudi ustreznost postopkov okoljske odgovornosti v nabavni verigi. Za nabavno verigo in proces proizvodnje je treba izbrati primerne dobavitelja, ki upošteva okoljsko in socialno problematiko, skrbeti za tehnične izboljšave izdelkov ter s tem minimizirati negativne posledice, povezane s proizvodnjo, uporabo in končno odstranitvijo izdelkov (Podnar & Golob, 2007b, str. 2). Menim, da je to področje povezano tako z gospodarsko kot z okoljsko in socialno družbeno odgovornostjo, vendar ga smernice GRI uvrščajo med okoljsko odgovornost.

2.2.2.3.3 Socialni kazalci družbene odgovornosti

Socialni kazalci družbene odgovornosti prikazujejo vplive podjetja na socialni položaj ljudi in pojave v lokalni skupnosti. Mednarodni standardi, ki urejajo to področje, so: Splošna deklaracija Združenih narodov o človekovih pravicah (angl. *United Nations Universal Declaration of Human Rights*), Mednarodni pakt o državljskih in političnih pravicah (angl. *United Nations Convention: International Covenant on Civil and Political Rights*), Mednarodni pakt o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah (angl. *United Nations Convention: International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights*) in Deklaracija Mednarodne organizacije dela o temeljnih načelih in pravicah iz dela (angl. *International Labour Organization Declaration on Fundamental Principles and Rights at Work*) (Sustainability Reporting Guidelines, 2006, str. 32). Smernice GRI navajajo ključna področja družbene odgovornosti, povezana z delovno silo, človekovimi pravicami, družbo in proizvodi.

Odgovornost, povezana z delovno silo

Podjetje ima možnost vplivanja na različna področja, kot so zaposlovanje, odnosi med zaposleni in poslovodstvom, poklicno zdravje in varnost pri delu, izobraževanje in usposabljanje ter raznolikost in zagotavljanje enakih možnosti za napredovanje.

- **Zaposlovanje**

Pri zaposlovanju se temeljni kazalci nanašajo na informacije o vrsti zaposlitve in številu zaposlenih po regijah, starostnih skupinah in spolu ter podobne informacije. Dodatni kazalec pa se nanaša na ugodnosti, ki jih imajo redno zaposleni v primerjavi z zaposleni za določen ali polovični delovni čas.

- **Odnosi med zaposlenci in poslovodstvom**

Z vidika odnosov med zaposlenci in poslovodstvom je treba v poročilu navesti število zaposlencev po kolektivni pogodbi in rok za obveščanje o spremembah v zvezi z zaposlitvijo, vključno z odpovednim rokom (Sustainability Reporting Guidelines, 2006, str. 31).

- **Poklicno zdravje in varnost pri delu**

Med temeljne kazalce poklicnega zdravja in varnosti pri delu se uvrščajo informacije o deležu poškodb pri delu, bolezninah, številu bolniških dni in odsotnosti z dela ter morebitnih smrtnih delovnih nesrečah po regijah. Podjetje mora v delovno okolje uvesti izobraževalne programe o poklicnem zdravju in varnosti pri delu ter zaposlenca ustrezno usposablјati. Poleg preventivnih programov in svetovanja mora zaposlencem in njihovim družinam ponuditi pomoč ob resnih boleznih (Akzo Nobel Corporate Social Responsibility Report 2006, 2006, str. 34–35). Za prikaz odgovornega vedenja ima možnost predstaviti dodatne kazalce, kot so obseg delovne sile, vključene v formalno udejstvovanje v obliki odborov za zdravje in varnost zaposlencev, ki svetujejo in nadzorujejo programe za zdravje in varnost. Dodatno lahko podjetje poroča tudi o obstoju formalnih sporazumov s sindikati o varnostni in zdravstveni problematiki.

- **Izobraževanje in usposablјanje**

Temeljni kazalec izobraževanja in usposablјanja je navedba povprečnega letnega števila ur usposablјanja na zaposlenca po kategorijah zaposlencev. Dodatni kazalci pa so opis programov za razvijanje spretnosti in znanja zaposlencev ter programov vseživljenjskega učenja, ki podpirajo stalno zaposljivost zaposlencev in jim pomagajo pri razvijanju uspešne kariere. Dodatno lahko podjetje navede tudi število zaposlencev, ki so deležni rednega sprotnega ocenjevanja in spremljanja razvoja kariere.

- **Raznolikost in zagotavlјanje enakih možnosti za napredovanje**

Raznolikost med zaposlenci v podjetju se kaže v sestavi upravnih organov ter razčlenitvi zaposlencev po kategorijah glede na spol, starostno strukturo in pripadnost skupini manjšin. Za zagotavlјanje enakih možnosti za napredovanje, pa smernice GRI priporočajo prikaz razmerja med osnovno plačo žensk in moških po posameznih kategorijah delovnih mest. Smernice GRI na tem področju navajajo le temeljne kazalce.

V zvezi z navedenimi področji mora podjetje postaviti družbeno odgovorne cilje za doseganje uspešnosti, ki upoštevajo mednarodne standarde na tem področju, razkriti politiko in način usposablјanja ter število prejetih certifikatov za socialno odgovornost, povezano z delovno silo.

Odgovornost, povezana s človekovimi pravicami

Med družbeno odgovorno ravnanje podjetja, povezano s človekovimi pravicami, sodijo upoštevanje nediskriminacije, pravica do svobode združevanj in kolektivnih pogajanj, odprava otroškega in prisilnega dela, vzpostavitev socialne varnosti in spoštovanja temeljnih človekovih pravic.

- **Nediskriminacija, svoboda združevanja in kolektivnih pogajanj**

Za upoštevanje nediskriminacije, svobode združevanja in kolektivnih pogajanj mora podjetje navesti število primerov diskriminacije, ogrožanja svobode združevanja in kolektivnih pogajanj ter poročati o ukrepih zoper kršenje tovrstnih pravic. Vsa navedena razkritja sodijo med temeljne kazalce, dodatnih kazalcev na tem področju pa smernice GRI ne navajajo.

- **Otroško in prisilno delo, socialna varnost in spoštovanje temeljnih človekovih pravic**

Tudi za področje otroškega in prisilnega dela ter postopkov zagotavljanja socialne varnosti in spoštovanja temeljnih človekovih pravic so ključnega pomena razkritja tistih dejavnosti podjetja, v katerih se kaže velika verjetnost primerov otroškega in prisilnega dela, ogrožanja socialne varnosti in kršenja temeljnih človekovih pravic. Podjetje mora kot temeljne kazalce navesti ukrepe, ki jih je sprejelo, za preprečevanje tovrstnih primerov ali njihovo odpravo (The State of Responsible Competitiveness 2007, 2008, str. 15).

Varovanje temeljnih človekovih pravic mora biti opredeljeno tudi v notranjih aktih podjetja in pogodbah z zunanjimi izvajalci. Smernice GRI zato med temeljna razkritja uvrščajo navedbi števila pogodb, ki vsebujejo določbe o človekovih pravicah, in opravljenega pregleda usklajenosti z zakonodajo. Ko podjetje posluje z dobavitelji in zunanjimi izvajalci, mora vedeti, kateri dobavitelji pri svojem poslovanju spoštujejo človekove pravice. Dodatni kazalci pa se nanašajo na število ur usposabljanja o postopkih glede spoštovanja človekovih pravic na zaposlenca in število zaposlencev, vključenih v ta usposabljanja (Sustainability Reporting Guidelines, 2006, str. 33).

Priporočljivo je, da podjetje v poročilu o družbeni odgovornosti predstavi cilje delovanja v skladu s človekovimi pravicami in navede odgovorne osebe za to področje. Pomembne so tudi informacije o načinu usposabljanja in osveščanja o človekovih pravicah, nadzoru in preventivnih akcijah ter certifikatih na tem področju (Sustainability Reporting Guidelines, 2006, str. 33). Dodatna razkritja predstavijo ključne uspehe, tveganja ter priložnosti za družbeno odgovornost in spoštovanje človekovih pravic. Podjetje lahko, če je prišlo do sprememb v organizacijski strukturi zaradi izboljšanja družbeno odgovornega delovanja, prikaže tudi strategijo in postopke uvajanja teh sprememb.

Odgovornost do družbe

Podjetje lahko v sodelovanju z drugimi podjetji ali institucijami pozitivno ali negativno vpliva na družbo in pojave v družbi, zato mora sprejeti programe, s katerimi stalno spremlja vplive na družbo z njihovim merjenjem in ocenjevanjem. Smernice GRI priporočajo, da podjetje v poročilo vključi informacije o naravi, obsegu in učinkovitosti programov oziroma dejavnosti za obvladovanje vplivov poslovanja podjetja na družbo. Odgovornost podjetja do družbe se kaže v vplivih podjetja na lokalno skupnost in na pojav korupcije ter v načinu udejstvovanja v javni politiki.

- **Vpliv na lokalno skupnost, korupcijo in javno politiko**

Za poročanje o vplivih podjetja na lokalno skupnost, korupcijo in javno politiko je potrebno razkriti delež in število poslovnih enot znotraj podjetja, ki proučujejo tveganja, povezana z negativnimi vplivi na lokalno skupnost, korupcijo in javno politiko. Podjetja lahko pozitivno vplivajo na lokalno skupnost z zagotavljanjem zdrave konkurence ter upoštevanjem zakonov in pravil s tega področja, lahko pa ustvarjajo pogoje za monopolne dejavnosti (Sustainability Reporting Guidelines, 2006, str. 34). Za podjetje je zato pomembno poročati o številu pravnih akcij za preprečitev nezdrave konkurence in monopolnih dejavnosti ter o njihovih rezultatih. Poleg omenjenih temeljnih kazalcev podjetje lahko dodatno razkrije morebitne denarne in nedenarne kazni za neupoštevanje zakonov in predpisov. Pomembna temeljna kazalca za protikoruptivno ukrepanje sta število usposobljenih zaposlencev za to področje ter navedba ukrepov zoper morebitne primere korupcije in primere lobiranja v javni politiki. Poleg omenjenih temeljnih kazalcev se lahko podjetje odloči za dodatna razkritja o obsegu ter vrednosti finančnih in stvarnih vložkov v politične stranke in podobne politične institucije.

Tudi za odgovornost do družbe je potrebno opredeliti cilje in uspehe ter navesti odgovorne osebe. Podjetje mora prav tako predstaviti prejete certifikate in način usposabljanja o odgovornosti do družbe.

Odgovornost, povezana s proizvodi

Proizvodi podjetja različno vplivajo na zdravje in varnost ljudi. Posredni vpliv na ljudi imajo tudi etikete in označevanje proizvodov ter marketinške dejavnosti. Družbena odgovornost, povezana s proizvodi, tako obravnava potrošnikovo zdravje in varnost proizvodov ter označevanje proizvodov in trženjsko komunikacijo.

- **Potrošnikovo zdravje in varnost proizvodov**

Za potrošnikovo zdravje in varnost proizvodov podjetje skrbi tako, da uvaja izboljšave v različnih fazah življenjskega cikla proizvoda. Med temeljnimi kazalci mora razkriti, v kateri fazi življenjskega cikla proizvoda so potrebne izboljšave zaradi varnosti proizvodov in zdravja potrošnikov, ter navesti število izboljšanih proizvodov. Upoštevati mora tudi predpise ali kodekse varnosti proizvodov. Ob kršenju predpisov mora podjetje o tem poročati in navesti obseg sankcij, ki izhajajo iz tega. Izvajati mora tudi dejavnosti, povezane z zadovoljstvom potrošnikov, vključno z morebitnimi raziskavami o merjenju zadovoljstva potrošnikov s proizvodi.

- **Označevanje proizvodov in trženjska komunikacija**

Podjetje mora o svojih proizvodih podajati ustrezne in nezavajajoče informacije v skladu z zakonskimi zahtevami o označevanju proizvodov (Corporate Social Responsibility – A Government Update, 2006, str. 19). Poročilo o družbeni odgovornosti mora vsebovati tudi razkritja o upoštevanju pravil trženjske komunikacije in oglaševanja kot temeljnega kazalca.

Dodatna kazalca na tem področju pa sta poročanje o številu primerov ukrepanja zoper neupoštevanje teh pravil in njihov izid.

3 STANDARDNA RAZKRITJA V PODJETJU GORENJE

Skupina Gorenje⁷ je največji slovenski neto uvoznik in se uvršča med osem največjih evropskih proizvajalcev gospodinjskih aparatov. S 50-letno tradicijo proizvodnje je podjetje Gorenje uspešno mednarodno podjetje z razvejano mrežo podjetij v tujini. Deluje na več poslovnih področjih: tako proizvodnje in prodaje gospodinjskih aparatov, proizvodnje in prodaje pohištva kot storitev, povezanih s trgovino, zastopstvom, gostinstvom in turizmom, upravljanjem z nepremičninami, strojogradnjo in orodjarstvom.

Čeprav smernice GRI vsebino poročila o družbeni odgovornosti delijo na načela poročanja in na standardna razkritja, se bom pri letnih poročilih podjetja Gorenje osredotočila le na standardna razkritja, saj le-ta predstavljajo pomembnejši del smernic GRI.

Za lažje razumevanje analize poročil podjetja Gorenje je treba vedeti, katera poročila je podjetje Gorenje za leta 2000–2006 izdalo in kakšna je sestava poročil z vidika družbene odgovornosti. Poleg letnega poročila za leto 2000 je podjetje v istem letu objavilo tudi Okoljevarstveno poročilo. Že samo ime pove, da je poudarek na družbeni odgovornosti do okolja. V letnem poročilu za leto 2000 je v posebnem poglavju obravnavan odnos do zaposlencev in do okolja, tovrstna poglavja najdemo tudi v letnem poročilu za leto 2001. V letnem poročilu za leto 2002 je dodano poglavje o skrbi za zdravje in varnost pri delu, odgovornosti do zaposlencev pa je dodana tudi odgovornost do družbenega okolja. Letno poročilo za leto 2003 v poslovnem delu posebej obravnava odgovornost do okolja in do zaposlencev. Posebnost poročanja za leto 2003 predstavlja Poročilo o trajnostnem razvoju skupaj s shemo okoljskega vodenja in presojanja (angl. *ECO-Management and Audit Sheme* – v nadaljevanju shema EMAS) za leto 2003. Poročilo o trajnostnem razvoju za leto 2003 bolj podrobno obravnava odnos podjetja do zaposlencev in družbenega okolja ter varstvo okolja.

Novost pri poročanju za leta 2004, 2005 in 2006 je sestava letnega poročila, znotraj katerega je poleg poslovnega in računovodskega dela posebej predstavljeno Poročilo o družbeni odgovornosti, ki je razčlenjeno na odgovornost do zaposlencev, do uporabnikov proizvodov, do ožje in širše družbene skupnosti ter do naravnega okolja. Z leti se je struktura poročil pri podjetju Gorenje spreminjala. Družbena odgovornost je pridobivala pomen, prav tako tudi družbeno odgovorno poročanje.

⁷ Za Skupino Gorenje kot skupino povezanih podjetij je v nadaljevanju uporabljen pojem podjetje, pri tem so mišljena vsa podjetja v skupini.

3.1 Strategija in profil podjetja

3.1.1 Strategija podjetja Gorenje

Podjetje mora imeti za sprejem strategije postavljeno vizijo o podjetju, to je sliko podjetja v prihodnosti. Poleg vizije pa je treba opredeliti tudi poslanstvo, ki predstavlja razlog, zaradi katerega podjetje obstaja. Poslanstvo odgovarja na vprašanje, kaj je osnovno poslovno področje podjetja (Pučko, 2007). Torej podjetje šele z opredeljeno vizijo in poslanstvom ter na podlagi analize svojega okolja postavi strategijo in strateške cilje. Zato je treba obravnavati strategijo podjetja skupaj z njegovizijo in poslanstvom.

Podjetje Gorenje ima vizijo biti najbolj fleksibilno podjetje na vseh področjih svojega delovanja, poslanstvo podjetja pa je izdelovati in tržiti kakovostne, človeku in okolju prijazne gospodinjske aparate z razvojem novih dejavnosti, ki bodo dolgoročno prispevale k rasti podjetja ter zadovoljstvu lastnikov, poslovnih partnerjev, uporabnikov, zaposlencev in družbenega okolja (Letno poročilo Gorenje 2000, 2001, str. 10). Z leti se obravnavana vizija in poslanstvo podjetja nista bistveno spreminjala.

Podjetje Gorenje pripisuje velik pomen zagotavljanju zadovoljstva vseh glavnih interesnih skupin, ki v medsebojnih odnosih pomembno vplivajo na poslovno uspešnost podjetja in njegov razvoj. Podjetje Gorenje je naravnano družbeno odgovorno. To je razvidno iz poudarjanja vrednot, kot so poštenost, odprtost, lojalnost, kreativnost in ambicioznost (POLKA) (Letno poročilo Skupine Gorenje in družbe Gorenje, d. d., za leto 2005, 2006, str. 21). Poslanstvo se s postavljenimi cilji sicer zelo približa družbeno odgovornemu delovanju, še vedno pa ostaja skromno pri konkretnih predlogih za doseganje ciljev. Podjetje Gorenje ne navaja, kako bo skrbelo za zaposlene in poslovne partnerje ter na kakšen način bo spodbujalo okoljsko zavest. Svoje dejavnosti izvajajo s ciljem uravnoteženega izpolnjevanja obveznosti do vseh interesnih skupin, ki sestavljajo notranje in zunanje okolje podjetja. Pri tem pa se spoštujejo načela trajnostnega razvoja in družbeno odgovornega delovanja (Drapal & Drevenšek, 2004, str. 148).

Skupaj s postavitvijo strategije bi morale podjetje spregovoriti o vsebini poročila o družbeni odgovornosti že v izjavi posloводства⁸. Menim, da je tovrstno priporočilo smernic GRI nenavadno, saj je pismo predsednika uprave namenjeno bolj predstavitvi podjetja in njegovih načrtov ter splošnemu prikazu poslovanja. Pri podjetju Gorenje pismo predsednika uprave o vsebini poročila o družbeni odgovornosti ne govori, ker je vsebina opredeljena že v kazalu letnega poročila in lahko uporabnik poročila hitro najde, kar ga zanima. V letnem poročilu je zaslediti gospodarske, socialne in okoljske cilje, kot so trajna usmeritev v izvoz, vlaganja v obstoječe in nove trge, skrb za ravnanje z okoljem in naložbe v nove kapacitete. Sledi navedba uspehov, ki so jih dosegli v podjetju v primerjavi s preteklimi leti, ter rast čistega dobička in prihodkov. V podjetju Gorenje so postali resen proizvajalec in prodajalec bele tehnike s široko

⁸ V nadaljevanju bom uporabljala pismo predsednika uprave kot sinonim za izjavo posloводства.

paleta tržno zanimivih, potrošniku in okolju prijaznih aparatov. Uspeh se kaže tudi v razpoznavnosti blagovne znamke.

Letna poročila za leta 2000 do 2006 ne podajajo primerjave uspešnosti z drugimi podjetji v panogi ter pomanjkljivo poročajo o neuspehih. Požar v obratu Galvane je bila za podjetje Gorenje velika preizkušnja in bi bil lahko usoden za podjetje, vendar se je tu podjetje izkazalo s hitro in učinkovito reakcijo. Dejstvo, da o ostalih neuspehih ni govora, lahko razumemo na dva načina: ali bistvenih neuspehov ni bilo ali pa se informacije o neuspehih, ki bi bile lahko zelo pomembne za ugled podjetja, prikrivajo. Zavedati se je treba, da se letna poročila uporabljajo tudi za promocijo podjetja, in ne le za prikaz poslovanja, ter predstavljajo komunikacijsko orodje za vlagatelje, lastnike, zaposlence in državo. Letno poročilo je tudi orodje posloводства za dvig ugleda in razvoj dobrih odnosov z lokalno skupnostjo (Janežič, 2005, str. 101).

Podjetje Gorenje se sooča z izzivi s fleksibilnostjo do kupcev, novimi naložbami in proizvodi ter razvijanjem novih trendov prijaznega doma. Postavilo je strategijo razvoja vseh tistih že obstoječih dejavnosti, ki imajo možnost rasti in ustvarjajo sinergijski učinek s temeljno dejavnostjo. Prizadeva si razviti tudi nove dejavnosti, ki bodo prispevale k rasti podjetja ter zadovoljstvu lastnikov, poslovnih partnerjev, uporabnikov izdelkov, zaposlencev in lokalne skupnosti (Letno poročilo Gorenje 2000, 2001, str. 5). Po smernicah GRI podjetje Gorenje postavi strategijo za naslednje leto s poudarkom na doseganju višje dobičkonosnosti z obvladovanjem stroškov in na izboljšanju proizvodov.

V letnih poročilih je poročanje o gospodarskih in okoljskih ciljih ter uspehih družbene odgovornosti zadovoljivo, socialni cilji in uspehi pa so slabše predstavljeni, vendar se tudi to postopoma izboljšuje. Cilji podjetja Gorenje se od leta 2002 naprej vedno bolj osredotočajo tudi na skrb za zdravje in počutje zaposlencev, njihovo vključenost v korporacijsko strukturo, usposabljanje in zagotavljanje njihove varnosti pri delu z novo tehnološko opremo. Tudi o uspehih s socialnega vidika podjetje Gorenje prvič piše v letnem poročilu za leto 2002, ko poroča o izboljšavah kadrovske strukture in zaposlitvi novih delavcev (Letno poročilo Gorenje 2002, 2003, str. 9). Pomanjkljivost razkritij vidim v tem, da ni izpostavljenih ključnih težav, ki se pojavljajo pri družbeno odgovornem delovanju. Poudarek je na doseganju rasti ter na splošnem prikazu poslovanja podjetja in njegove uspešnosti. Menim, da bi posloводство za povečanje zaupanja in ugleda podjetja že v pismu predsednika uprave moralo izpostaviti nekatere ključne težave trajnostnega razvoja, za katere bi v nadaljevanju v poslovnem delu poročila postavilo cilje in strategijo. Prihodnje leto bi že v pismu predsednika uprave navedlo, kako mu je uspelo uresničiti zastavljene cilje. Uporabniki poročila velikokrat ne bodo prebrali celotnega poročila, temveč le uvodni del, zato je še toliko pomembneje, da v tem delu podjetje predstavi svoje cilje tudi glede trajnostnega razvoja, saj bralca tako motivira k nadaljnjemu branju in naredi dober vtis nanj.

Varstvo okolja je eden izmed glavnih kratkoročnih in dolgoročnih ciljev ter pomemben del korporacijske kulture podjetja Gorenje. Zanj predstavlja velik izziv razvoj novih proizvodov, ki bodo izpolnjevali zahteve okoljskega oblikovanja in upoštevali celotni življenjski cikel

proizvoda: od razvoja do uporabe in končne odstranitve proizvodov. Pomembni sta postali zlasti področji zmanjšanja negativnih vplivov na okolje in rabe naravnih virov. Varovanje okolja je integrirano v vsa investicijska načrtovanja in odločitve (Letno poročilo Gorenje 2000, 2001, str. 2).

Izziv predstavlja tudi članstvo v Evropski uniji in sodelovanje v shemi EMAS, ki podjetja zavezuje, da delujejo v smeri razvoja družbene odgovornosti. V podjetju Gorenje so že vključeni v sistem ravnanja z okoljem po okoljevarstvenem mednarodnem certifikatu 14001 (angl. *International Organization for Standardization*, v nadaljevanju standard ISO 14001), ki podjetju omogoča vzpostaviti red in doslednost pri reševanju okoljskih vprašanj, primerno porazdeliti sredstva, določiti odgovornosti ter stalno ocenjevati postopke in procese.

Leto 2003 predstavlja prelomnico v razvoju družbeno odgovornega poročanja podjetja Gorenje z objavo Poročila o trajnostnem razvoju Gorenja za leto 2003 kot ločenega dokumenta, ki vsebuje tudi okoljsko izjavo EMAS. Poročilo o trajnostnem razvoju je velik premik k uresničevanju družbene odgovornosti. Podjetje Gorenje mora neprestano spremljati spremembe v okolju in ocenjevati lastne zmožnosti za prilagajanje spremembam ter ustvarjati pogoje za prilagoditve in uvajanje sprememb. Vse to povzroča visoke stroške, zato jih podjetje Gorenje s strategijo optimiranja, nadzorom nad poslovnimi procesi in inovacijskim razvojem postopoma znižuje.

Po pregledu letnih poročil za leta 2000 do 2006 lahko zaključim, da se v tem obdobju strategija ni bistveno spreminjala, ter da so v vseh letih predstavljeni uspehi predhodnega leta in cilji strateškega načrta. Cilji so predvsem gospodarsko in okoljsko naravnani, v manjši meri pa se nanašajo na cilje v zvezi z zaposlenci. V letih, za katera so bila v ločenem dokumentu pripravljena poročila o družbeni odgovornosti ali trajnostnem razvoju, pa podjetje Gorenje svoje interesne skupine seznani z bolj podrobno vsebino o družbeno odgovornem delovanju in ciljih.

3.1.2 Analiza profila podjetja Gorenje

Podjetje Gorenje v profilu podjetja najprej predstavi ime podjetja skupaj z ostalimi osnovnimi podatki o sedežu družbe in lokaciji podjetja Gorenje. V nadaljevanju podjetje poroča o blagovnih znamkah, proizvodih, strukturi podjetja, strukturi in gibanju lastništva, številu zaposlencev in neto prodaji ter trgih, na katerih posluje.

Letno poročilo za leto 2000 predstavi najpomembnejše blagovne znamke in trge, na katerih so se blagovne znamke najbolj uveljavile. V naslednjih letih so predstavljena imena blagovnih znamk znotraj področij (gospodinjski aparati, pohištvo in drugo), letno poročilo za leto 2003 pa predstavi uvedbo nove identitete znamke Gorenje, ki so jo postopoma uvedli na trg v letu 2004 z namenom njene pomladitve in prilagoditve ciljnim skupinam potrošnikov. Na kakšen način je

bila izvedena prilagoditev, pa ni razkrito. Poročanje o blagovnih znamkah v letnih poročilih za leta 2004 do 2006 ne prinaša bistvenih sprememb glede na prejšnja leta.

Informacije o proizvodih so v letnih poročilih za leta 2000 do 2006 podane v obliki predstavitve dejavnosti po področjih, kot so proizvodnja in prodaja gospodinjskih aparatov, strojogradnja in orodjarstvo, trgovina, gostinstvo in druge dejavnosti. Količina proizvodov, namenjenih prodaji, ni navedena, ker gre za prodajo raznovrstnih proizvodov. Prikazani so le glavni programi znotraj posameznih področij delovanja in njihove novosti v smislu tehničnih izboljšav. Menim, da je priporočilo smernic GRI o razkritju količine proizvodov bolj primerno za manjša podjetja, ki imajo manjši asortiment proizvodov.

V poročilih sta navedeni tudi lokacija in struktura podjetja po posameznih področjih delovanja. V vseh obravnavanih letnih poročilih so informacije v enakem obsegu, struktura podjetja pa vključuje podjetja v skupini tako doma kot v tujini. Podjetje Gorenje v letnem poročilu razkriva države, v katerih poslujejo matično podjetje in podjetja v skupini. Ker je podjetje Gorenje delniška družba, sta v letnih poročilih prikazana tudi struktura in gibanje lastništva v obliki deležev po vrstah delničarjev, kot so banke, zavarovalnice in borzne hiše. V letnem poročilu za leto 2003 so navedeni konkretni institucionalni lastniki in število delnic v njihovi lasti. Letna poročila od leta 2003 dalje vsebujejo razkritja o desetih največjih lastnikih.

V letnih poročilih z leta 2000 do 2006 so informacije o neto prodaji in prihodkih razkrite na različne načine. Običajno najprej zasledimo informacije o čistih prihodkih od prodaje na ravni celotnega podjetja, nato pa so znotraj posameznih poslovnih področij razkrite informacije o vrednostni prodaji vsakega področja. Dodatna razkritja o prodaji se nanašajo na razkritja prodajnih rezultatov glede na plan, prodajo po geografskih območjih in poslovnih področjih. Za vsako geografsko območje so opisane značilnosti trga in razmere, ki so pripeljale do takšnih prodajnih rezultatov. Zasledimo tudi informacije o tem, kateri prodajni programi so bili uspešnejši in kje podjetje Gorenje ni doseglo pričakovanj zaradi stagnacije trga ali zmanjšanja konkurenčnosti.

Razkritja o stroških po regijah se prvič pojavijo v letnem poročilu za leto 2004, in sicer v omejenem obsegu. Predvsem gre za razkritja o stroških za nabave po posameznih poslovnih področjih, ki se nadaljujejo tudi v letu 2005 in 2006.

Informacije o trgih poslovanja podjetja so navedene na več načinov, znotraj predstavitev odvisnih družb (imena držav, kjer poslujejo odvisne družbe) in znotraj predstavitev posameznih področij dejavnosti. Za vsako področje je navedeno, na katerih trgih se uveljavlja. Poleg tega letna poročila posredujejo informacije tudi o geografski usmerjenosti prodaje. Pomanjkljivost letnih poročil pa je ta, da ne posredujejo informacij o tem, na katere kupce se osredotoča prodaja na posameznem trgu.

Razkritja o številu zaposlenecv so v vseh obravnavanih sedmih letih bolj ali manj nespremenjena. V poslovnem delu letnega poročila je razkrito povprečno število zaposlenecv,

vseskozi pa letna poročila posredujejo tudi informacije o številu zaposlencev po posameznih področjih. Od letnega poročila za leto 2002 dalje sta podani tudi primerjava števila zaposlencev s preteklimi leti in izobrazbena struktura zaposlencev. Manjkajo pa razkritja o številu zaposlencev po spolu in starosti.

Ker je podjetje podvrženo nenehnim spremembam v okolju, se mora le-tem ustrezno prilagoditi bodisi s prestrukturiranjem bodisi z različnimi izboljšavami v proizvodnem programu, o tem pa mora obveščati tudi ciljne interesne skupine. V letnem poročilu je zato treba razkriti informacije o spremembah v velikosti podjetja, zaprtju delov podjetja ali odprtju novih poslovnih področij ter poleg strukturnih sprememb poročati tudi o spremembah naložb v kapital drugih podjetij. Spremembe sestave Skupine Gorenje, ki se nanašajo na povečanje ali zmanjšanje odstotnega deleža pri investiranju v kapital ostalih družb v skupini, so razkrite v vseh obravnavanih poročilih.

Tudi o prejetih nagradah in certifikatih, ki po smernicah GRI sodijo med dodatna razkritja, podjetje Gorenje poroča vsako leto, saj nagrade in certifikati pomenijo potrditev dobrega dela, zato bi bilo nesmiselno tovrstne informacije opustiti v letnih poročilih. Podjetje Gorenje je prejelo vrsto nagrad in certifikatov za družbeno odgovorno delovanje.

Decembra 2000 je bila v podjetju Gorenje opravljena certifikacijska presoja sistema ravnanja z okoljem po standardu ISO 14001 (Letno poročilo Gorenje 2000, 2001, str. 11). Podjetje Gorenje vsako leto poroča o tem, katere družbe v skupini so do tedaj pridobile standard ISO 14001 (Gorenje GTI, Gorenje Indop, Gorenje Orodjarna, Biterm).

V letnem poročilu za leto 2001 podjetje Gorenje poroča o nadgrajevanju sistema vodenja kakovosti z zahtevami standarda ISO 9001/2000, ki določa zahteve za sistem vodenja kakovosti, delovanje vodstva, ravnanje z naravnimi viri, izvajanje osnovne dejavnosti ter nadzor nad izvajanjem kakovosti in poslovnimi procesi. Gorenje Indop je tega leta prejelo naziv hitro rastočega podjetja »gazela«, podjetje Gorenje pa priznanje »okolju prijazno podjetje« leta 2000 (Letno poročilo Gorenje 2001, 2002, str. 24).

V letu 2002 je pridobilo tudi ustrezen certifikat kakovosti ISO 9001/2000 in isto leto prejelo naziv najpodjetje 20 ključev. Metoda 20 ključev je sistem vodenja kakovosti, ki temelji na dolgoletnih izkušnjah japonske avtomobilske industrije, danes pa jo z nakupom licence uporabljajo številna podjetja v svetu, v Sloveniji pa se šele uveljavlja. Metoda temelji na sloganu hitreje, ceneje in bolje ter skuša z nenehnimi izboljšavami v proizvodnem procesu zadovoljiti kupca in odpravljati odvečne dejavnosti, ki ne prinašajo dodane vrednosti, ter tako ustvariti prihranke (BSH Hišni aparati d.o.o. - Naj podjetje 20 ključev v letu 2004, 2004). Poleg že omenjenih nagrad je podjetje Gorenje v letu 2002 prejelo tudi nagrado za najbolj energetsko učinkovito podjetje kot rezultat stalnega zmanjševanja porabe energentov pri proizvodnji in uporabi izdelkov, ustreznega odnosa posloводства in zaposlencev do trajnostnega razvoja, izobraževanja zaposlencev in lokalne skupnosti ter izvedbe investicij v obnovo tehnoloških procesov. Isto leto je od Gospodarske zbornice Slovenije prejelo tudi nagrado za najbolj urejeno

delovno okolje v Sloveniji; ocenjevan je bil odnos vodstva do urejenega in prijaznega delovnega okolja, uvajanja čistih tehnologij, sodelovanja zaposlencev pri oblikovanju okoljske kulture in družbene odgovornosti podjetja (Letno poročilo Gorenje 2002, 2003, str. 26).

V letu 2003 je osvojilo nagrado za 4. najboljše letno poročilo in se istega leta, kot prvo podjetje v Sloveniji, vpisalo v register sistema ravnanja z okoljem, v shemo EMAS. V tistem letu je prejelo tudi priznanje za najboljše okoljsko podjetje (Letno poročilo družbe Gorenje, d. d., in konsolidirano letno poročilo Skupine Gorenje 2003, 2004, str. 24).

Podjetje Gorenje je v letu 2004 poročalo o dosežku, ki ga predstavlja pridobitev članstva v Evropskem združenju proizvajalcev gospodinjskih aparatov (angl. *Central European Committee of Domestic Equipment Manufacturers* – v nadaljevanju združenje CECED), v katerem so združeni glavni evropski proizvajalci gospodinjskih aparatov. Velik dosežek za podjetje Gorenje je tudi pridobitev evropskega okoljskega priznanja ter nagrade za okoljski izdelek leta 2004 za novo generacijo pralnih in sušilnih strojev (Letno poročilo družbe Gorenje, d. d., in konsolidirano letno poročilo Skupine Gorenje 2004, 2005, str. 76).

V letu 2005 je podjetje Gorenje prejelo nagrado za 2. najboljše letno poročilo v poslovnem delu in za najboljše letno poročilo v računovodskem delu, ki jo vsako leto podeljuje poslovni časnik Finance. Istega leta pa je prejelo tudi nagrado za prvo mesto v kategoriji najboljših odnosov z vlagatelji med slovenskimi podjetji (Letno poročilo Skupine Gorenje in družbe Gorenje, d. d., za leto 2005, 2006, str. 49).

Pomembne nagrade v letu 2006 se nanašajo na nagrado za mednarodno okoljsko partnerstvo za postavitev tovarne v Valjevu, ki sta jo podelila Agencija Republike Slovenije za okolje in Ekološki sklad Republike Slovenije v sodelovanju s časnikom Finance. Poleg tega je britanska nepridobitna in nevladna organizacija Waterwise dvema pralnima strojema iz podjetja Gorenje podelila nagrado za učinkovito rabo vode. Istega leta pa je podjetje Gorenje prejelo tudi nagrado za najboljše letno poročilo za obvladovanje tveganj (Letno poročilo Skupine Gorenje in družbe Gorenje, d. d., za leto 2006, 2007, str. 7).

3.2 Opis pristopa k družbeni odgovornosti

Poročanje o pristopu podjetja k družbeni odgovornosti zajema poročanje tako o strukturi podjetja kot o osebah, zadolženih za družbeno odgovornost. Smernice GRI uvrščajo v ta okvir tudi obstoj kodeksov in programov za izboljšanje poslovanja ter izbor družbeno odgovornih dobaviteljev kot rezultat vodenja ustrezne politike trajnostnega razvoja.

Podjetje Gorenje v letnih poročilih ni razkrilo oseb, zadolženih za družbeno odgovornost. Omenjena je le ga. Vilma Fece, direktorica področja varstva okolja ter varnosti in zdravja pri delu. V letnih poročilih podjetja Gorenje zasledimo informacije o članstvu podjetja v združenjih na področju družbene odgovornosti, kot je združenje CECED, in vpis podjetja Gorenje v shemo

EMAS, kot dokaz ustreznega vodenja politike trajnostnega razvoja. Pomembni so tudi programi za izboljšanje poslovanja in določitev prioriteten ciljev glede družbene odgovornosti ter način notranje komunikacije in usposabljanja. Podjetje Gorenje se zaveda, da ni dovolj, če je družbeno odgovorno le v svojem notranjem okolju, temveč mora tako delovati tudi v odnosu z zunanjim okoljem. Da upošteva svoje zunanje okolje, se kaže v izboru dobaviteljev, ki sledijo razvoju in zahtevam okolja pri embalaranju in uporabi okolju prijaznih materialov ter upoštevajo zahteve glede razgradnje proizvodov, predvsem gospodinjskih aparatov.

3.3 Kazalci družbene odgovornosti

3.3.1 Gospodarski kazalci družbene odgovornosti

Kot je bilo omenjeno že v teoretičnem delu, smernice GRI gospodarske kazalce družbene odgovornosti razvrščajo na tiste, ki merijo neposredne in tiste, ki merijo posredne gospodarske vplive.

- **Neposredni gospodarski vplivi**

Med neposredne gospodarske vplive sodita gospodarska uspešnost in prisotnost na trgu, ki navajata vrsto kazalcev, s pomočjo katerih merita denarne transakcije med podjetjem in interesnimi skupinami.

Gospodarska uspešnost

Podjetje Gorenje poroča o gospodarski uspešnosti po SRS in za potrebe uskupinjevanja (konsolidacije) po Mednarodnih standardih računovodskega poročanja (v nadaljevanju MSRP). Pri tem upošteva tudi določbe Mednarodnih računovodskih standardov (v nadaljevanju MRS) in ZGD. Kljub temu, da pri poročanju ne uporablja smernic GRI, pa lahko ponekod potegnemo vzporednice med poročanjem s kazalci smernic GRI ter poročanjem po SRS, ZGD, MRS in MSRP. Podobnosti so predvsem pri razkritjih čistih prihodkov od prodaje in stroškov, razdelitve dobička oziroma zadržanega dobička, izplačil dividend ter razkritjih o donacijah in investicijah.

Podjetje Gorenje pri gospodarski uspešnosti obravnava svoje poslovno okolje in posledice, ki se kažejo pri poslovanju zaradi sprememb na trgu, kot so gospodarska rast, nezaupanje potrošnikov in spremembe cen surovin. Glede na spremembe na trgu definira vrste tveganj in oceni priložnosti za nadaljnje poslovanje.

V vseh obravnavanih letnih poročilih so razkritja o obveznostih za načrtovane ugodnosti za zaposlenca, med katere sodijo rezervacije za bodoče obveznosti iz jubilejnih nagrad, prikazana v računovodskem delu poročila. Rezervacije so bile oblikovane za sedanje obveze, ki izhajajo iz preteklih dogodkov in se bodo poravnale v odbobju, ki ni z gotovostjo določeno (Slovenski računovodski standardi, 2006, str. 82). V letnih poročilih je naveden znesek oblikovanih rezervacij za odpravnine in pokojnine. V letnem poročilu za leto 2006 so temu dodane tudi rezervacije za jubilejne nagrade. Prikazani so razlogi in pogoji za njihovo oblikovanje, poleg

tega pa so opisane predpostavke, uporabljene pri ocenjevanju njihove vrednosti. Podjetje Gorenje o ostalih denarnih ugodnostih in bonitetah zaposlencev, ki jih smernice GRI uvrščajo med dodatne gospodarske kazalce, ne poroča.

Prisotnost na trgu

Podjetje lahko na trgu nastopa kot ugledno podjetje, ki zaposlencem omogoča dober gospodarski položaj ter spodbuja razvoj lokalne skupnosti z zaposlovanjem vodstva in poslovanjem z domačimi dobavitelji. Smernice GRI zato med temeljne kazalce prisotnosti na trgu uvrščajo opis postopkov in pogostost zaposlovanja različnih ravni vodstva iz lokalne skupnosti ter prikaz politike in prakse kupovanja pri domačih dobaviteljih. Zlasti v zadnjih treh letih je podjetje Gorenje več prostora v letnem poročilu namenilo opisu prizadevanj optimiranja nabavne verige v smislu izboljšanja nabavnih pogojev in zmanjševanja števila dobaviteljev. Podjetje Gorenje je bilo zaradi specifičnosti poslovanja in selitve nabavnih virov na vzhod Evrope in Daljni vzhod primorano iskati dobavitelje na tujih trgih (na Kitajskem in drugih azijskih državah), ob tem pa ni zanemarjalo domačih dobaviteljev. Nenehno je spremljalo razmere na trgu in se prilagajalo razmeram tudi pri izbiri tistih dobaviteljev, ki zagotavljajo boljše materiale in izdelke, po katerih povprašujejo kupci. Kljub temu pa ni zadostilo smernicam GRI, saj ni poročalo o konkretnih domačih dobaviteljih, obsegu in pogostosti nakupov.

Menim, da opis postopkov in pogostost zaposlovanja različnih ravni vodstva iz lokalne skupnosti po vsebini sicer bolj sodi med kazalce, povezane z delovno silo, vendar pa ga smernice GRI uvrščajo med kazalce prisotnosti na trgu. Po drugi strani pa tako kadrovanje prikazuje odgovornost podjetja za gospodarski razvoj in spodbujanje regije oziroma geografskega območja, kjer posluje, zato je tovrstna uvrstitev smernic GRI razumljiva. Podjetje Gorenje veliko poroča o usposabljanju in izobraževanju kadrov ter pridobivanju novih sodelavcev, vendar pa o postopkih pridobivanja različnih ravni vodstva iz lokalne skupnosti ne poroča.

Dodatni kazalec prisotnosti na trgu je prikaz razmerja med plačami v primerjavi z minimalno plačo na določenih področjih dela, ki pa ga podjetje Gorenje ne razkriva. Razkritje bi bilo primerno predvsem za prikaz gospodarskega blagostanja zaposlencev ter za investitorje, ki bi na tej podlagi lahko ocenili zadovoljstvo zaposlencev.

• Posredni gospodarski vplivi

Posredni gospodarski vplivi se kažejo v investicijah in razvoju infrastrukture ter razvoju storitev, pomembnih za lokalno skupnost. Investicije pri podjetju Gorenje so v večjem delu usmerjene v izboljšanje tehnologije za zadostitev zahtevam glede varnosti proizvodov. O drugih investicijah in storitvah, pomembnih za lokalno skupnost, je poročanje pomanjkljivo.

3.3.2 Okoljski kazalci družbene odgovornosti

Okoljski vidik poslovanja je v letnih poročilih podjetja Gorenje enostavno zaslediti, saj je področje družbene odgovornosti do okolja že v kazalu obravnavano ločeno. Razkritja s tega področja so sorodna priporočilom smernic GRI.

- **Material, energija in vodni viri**

V podjetju Gorenje se zavedajo zahtev po vgradnji materialov, ki omogočajo recikliranje, in tem zahtevam tudi sledijo. Pomanjkljivost poročanja pa je v tem, da podjetje Gorenje ne razkriva konkretne količine materiala, vodnih in drugih virov, ki se reciklirajo, temveč poroča le o zmanjševanju porabe energije in vodnih virov (Okoljevarstveno poročilo Gorenje 2000, 2001, str. 18).

- **Emisije, odpadne vode in odpadni material**

V letnih poročilih od leta 2003 naprej zasledimo informacije o dosežkih, realizaciji ciljev okoljske odgovornosti, zlasti o zmanjševanju vplivov na okolje, zmanjševanju emisij in odpadnega materiala ter škodljivih snovi s primerjavo glede na zastavljeni cilj (Raziskava družbene odgovornosti podjetij v Sloveniji, 2006, str. 8). Podjetje Gorenje si prizadeva zmanjšati količino nevarnih in deponiranih odpadkov ter doseči racionalno rabo vode, električne in toplotne energije, komprimiranega zraka in zemeljskega plina. V letnih poročilih je podan prikaz izpolnjevanja zastavljenih ciljev v večletnem obdobju. Glede na realizacijo iz preteklih let je postavljen plan za tekoče leto in prikazana dejanska realizacija. Ob nedoseganju plana je naveden razlog za odstopanje, kar podjetju zagotavlja verodostojnost in vzbuja zaupanje pri uporabnikih informacij.

- **Biološka raznolikost**

Ker podjetje s svojim poslovanjem in v odnosu z okoljem vpliva tudi na biološko raznolikost, mora sprejeti ustrezne ukrepe za ohranitev območij z biološko raznolikostjo. Podjetje Gorenje pa v svojih letnih poročilih v obravnavanih letih o tovrstnih ukrepih ne poroča.

- **Skladnost proizvodov z okoljsko zakonodajo in vpliv transporta na okolje**

Pozitivno sliko o podjetju dajejo informacije o incidentih oziroma sankcijah za ravnanje v neskladju z okoljsko zakonodajo, kar sodi med temeljna razkritja smernic GRI. Zlasti v letih 2004 in 2005, ko je to področje pridobivalo pomen, je podjetje Gorenje poročalo o dveh primerih inšpekcijskega pregleda skladnosti z okoljskimi pravili in ugotovitvah. Konkretnih sankcij ni bilo, saj je bilo ugotovljeno, da podjetje Gorenje deluje v skladu z zakonskimi in drugimi zahtevami s področja varstva okolja. To kaže na pozitiven in odgovoren odnos podjetja do okolja (Letno poročilo družbe Gorenje, d. d., in konsolidirano letno poročilo Skupine Gorenje 2004, 2005, str. 81). Po drugi strani pa podjetje Gorenje ne poroča o zagotavljanju varnega transporta in nadzora prehoda nevarnih odpadkov prek meja.

Največjo težo pri okoljski odgovornosti ima matično podjetje. Kljub temu pa so v letnih poročilih pri predstavitvi dejavnosti ostalih podjetij v skupini predstavljeni cilji, pomembni za okoljsko odgovornost, ki naj bi jih izpolnila tudi podjetja v skupini.

Po smernicah GRI je za področje okoljske odgovornosti opredeljena odgovornost na ravni oddelka. V Okoljevarstvenem poročilu za leto 2000 se oddelek za področje okoljske odgovornosti imenuje Ekologija (Okoljevarstveno poročilo Gorenje 2000, 2001, str.11). V Poročilu o trajnostnem razvoju za leto 2003 zasledimo oddelek, imenovan Varstvo okolja, katerega naloga je skrb za izvajanje in nadzor nad programi ter uresničevanje ciljev varstva okolja. Oddelek ima poleg nalog, kot so čiščenje odpadnih vod, ravnanje z odpadki, nadzor nad uporabo nevarnih kemikalij in izobraževanja, tudi razvojno, svetovalno in koordinacijsko vlogo v podjetju (Letno poročilo družbe Gorenje, d. d., in konsolidirano letno poročilo Skupine Gorenje 2003, 2004, str. 33). Podjetje Gorenje pri opredelitvi svojih ciljev upošteva načelo vključitve interesnih skupin. Pomembno vlogo pri pripravi okoljskih ciljev ter uvajanju novih zahtev imajo tako tudi zaposlenci in koordinatorji za okolje ter predstavniki posameznih programov in področij.

Podjetje Gorenje v zadnjih obravnavanih letih več poroča o dejavnostih preverjanja dobaviteljev, med drugim tudi, ali le-ti izpolnjujejo zahteve Direktive o omejevanju uporabe nevarnih snovi v električni in elektronski opremi⁹ (angl. *Restriction of the use of certain hazardous substances in electrical and electronic equipment* – v nadaljevanju direktiva RoHS). Dejavnosti podjetja Gorenje segajo tudi na preverjanje sestave materialov z varnostnimi listinami o materialih in sodelovanje z dobavitelji za zagotovitev pravočasnega prehoda na določila direktive RoHS.

Po pregledu letnih poročil lahko zaključim, da se podjetje Gorenje pri obravnavi kazalcev okoljske odgovornosti osredotoča na prikaz izpolnjevanja ciljev varstva okolja. V vseh proučevanih letnih poročilih so namreč razkriti kazalci, kot so zmanjšanje količine nevarnih odpadkov, sekundarnih surovin in deponiranih odpadkov ter vpliv podjetja na zmanjšanje porabe vode, električne in toplotne energije, komprimiranega zraka in ne nazadnje tudi zemeljskega plina. Dodatno pa podjetje podrobno poroča o okoljski odgovornosti v že prej omenjenih dveh poročilih: Poročilu o trajnostnem razvoju za leto 2003 in Okoljevarstvenem poročilu za leto 2000. V obeh dokumentih so prikazane tudi pobude za zmanjšanje emisij nevarnih snovi, odpadnega materiala, porabe vodnih in energetskega virov; predstavljeni pa so tudi dosežki na tem področju. Če cilji niso bili doseženi, je podjetje Gorenje uvedlo tudi ukrepe za odpravo posledic.

⁹ Direktiva, kot pove že samo ime, omejuje uporabo nekaterih nevarnih snovi v električni in elektronski opremi. S tem se skuša zmanjševati vpliv odpadne električne in elektronske opreme na okolje, ohranjevati čistost okolja in s tem ohranяти zdravje ljudi (Gorenje, 2006).

3.3.3 Socialni kazalci družbene odgovornosti

Kot je bilo že omenjeno, smernice GRI pri socialnem vidiku družbene odgovornosti obravnavajo odgovornost, povezano z delovno silo, človekovimi pravicami, družbo in proizvodi, zato bo tudi socialni vidik družbene odgovornosti v podjetju Gorenje obravnavan po teh kategorijah.

3.3.3.1 Odgovornost, povezana z delovno silo

Odgovornost, povezana z delovno silo, sega na področje zaposlovanja, odnosa med zaposleni in poslovodstvom, poklicnega zdravja in varnosti pri delu. Poleg tega vključuje tudi področje izobraževanja in usposabljanja ter ohranjanja raznolikosti in ne nazadnje tudi zagotavljanja enakih možnosti za napredovanje. V nadaljevanju so posamezna področja podrobneje opisana.

- **Zaposlovanje**

Razkritja o zaposlovanju so v letnih poročilih Gorenja v vseh proučevanih letih strukturirana na podoben način. Običajna razkritja se nanašajo na kazalce, kot so povprečno število zaposlencev po poslovnih področjih in število zaposlencev ob koncu leta ter primerjava s številom zaposlencev preteklega leta. Vsako leto podjetje navaja tudi izobrazbeno strukturo zaposlencev, v zadnjih letih pa temu dodaja tudi njeno gibanje v primerjavi s preteklimi leti, kar smernice GRI uvrščajo med temeljne kazalce. Pomanjkljivost poročil z vidika upoštevanja smernic GRI je v tem, da ni predstavljene strukture zaposlencev po spolu in starosti. V letnih poročilih prav tako manjkajo informacije o vrstah zaposlitve in ugodnostih, ki jih uživajo redno zaposleni v primerjavi z zaposleni za določen ali polovični delovni čas. Ker smernice GRI ne določajo, kaj natančno sodi v ta razkritja, menim, da gre za informacije, ali zaposleni za nedoločen čas prejema določene bonitete, kot so npr. uporaba službenega vozila, izplačila nagrad, vezana na delovno dobo, in možnosti za napredovanje. Tovrstna razkritja pa po določilih SRS ali ZGD v letnem poročilu niso obvezna. Podjetje Gorenje bi lahko tovrstne informacije vključilo v letna poročila, če bi želelo zadostiti potrebam potencialnih iskalcev zaposlitve v podjetju ali dosedanjih zaposlencev, ki niso zaposleni za nedoločen čas. Podjetje Gorenje velik poudarek posveča tudi zmanjševanju stroškov dela, kar je sicer običajna usmeritev pri podjetjih, ne pomeni pa ravno ugodnega gospodarskega položaja za zaposlence, saj velikokrat vodi do odpuščanja zaposlencev, zniževanja plač ali ustvarjanja nevzdržnih pogojev dela zaradi racionalizacije poslovanja.

- **Odnosi med zaposleni in poslovodstvom**

Z vidika odnosov med zaposleni in poslovodstvom v letnih poročilih ni informacij o številu zaposlencev za določen ali nedoločen čas, prav tako pa ni razkritij o roku za obveščanje o spremembah v zvezi z zaposlitvijo, kamor sodi tudi odpovedni rok. Menim da tovrstne informacije ne sodijo v letna poročila, čeprav bi njihovo razkritje lahko povečalo zanimanje in ugled podjetja s strani interesnih skupin. Podjetje je po mojem mnenju bolj družbeno

odgovorno, če redno zaposluje, kot pa, če se poslužuje ostalih načinov pridobivanja kadrov (npr. podjemne pogodbe ali najema zaposlencev preko študentskega servisa).

- **Poklicno zdravje in varnost pri delu**

Smernice GRI navajajo razkritja o obstoju programov za zniževanje odsotnosti z dela kot enega izmed temeljnih kazalcev poklicnega zdravja in varnosti pri delu. Podjetje Gorenje tem programom pripisuje velik pomen, na kar kaže tudi ustanovitev delovne skupine za obvladovanje bolniških odsotnosti. Vsaka leta poroča tudi o številu poškodb pri delu glede na opravljene ure ter o gibanju bolniške odsotnosti med posameznimi leti. Bolniška odsotnost je prikazana kot razmerje med urami bolniškega dopusta v primerjavi z urami rednega delovnega časa. Za zmanjševanje odsotnosti z dela podjetje skrbi tudi tako, da po predhodni oceni tveganja izvaja vrsto ukrepov in preventivnih programov za zmanjševanje števila delovnih poškodb. Konkretnih vsebin programov pa ne razkriva.

Podjetje Gorenje izvaja vrsto dejavnosti za ohranjanje in krepitev poklicnega zdravja zaposlencev ter izboljšanje pogojev dela, hkrati pa spodbuja odgovornost zaposlencev za lastno zdravje. V letnih poročilih navaja konkretne ukrepe. V projektu »Skrb za zdravje zaposlencev« deluje ambulanta prve pomoči in se izvaja zdravstvenovzgojni program, ki predstavlja zdrav način življenja. Prav tako program omogoča neposredno sodelovanje z zdravniki z obiski na domu, individualnimi razgovori in drugimi dejavnostmi. V letnih poročilih so podani rezultati teh dejavnosti, ki so pozitivni, ter se kažejo v zmanjševanju bolniške odsotnosti, večji pripadnosti in boljših medsebojnih odnosih med zaposlenci (Letno poročilo Skupine Gorenje in družbe Gorenje, d. d., za leto 2005, 2006, str. 61).

Z ustanovitvijo Društva za športno rekreacijo podjetja Gorenje, v katerega je vključenih preko pet tisoč članov, se odraža skrb za koristno preživljanje prostega časa zaposlencev in njihovih družinskih članov. S tem podjetje spodbuja zaposlence k aktivnemu preživljanju prostega časa in krepi njihovo zdravje, kar vpliva tudi na njihovo večje zadovoljstvo. To pa kaže na odgovoren odnos podjetja do zdravja zaposlencev. Podjetje Gorenje skrbi tudi za kulturno udejstvovanje s kulturnimi prireditvami in spodbujanjem bralne kulture.

Po smernicah GRI bi podjetje poleg navedbe preventivnih programov moralo poročati tudi o deležu zaposlencev, ki sodelujejo pri vzpostavitvi in nadzoru programov za izboljšanje pogojev dela, zdravja in varnosti pri delu. Iz letnih poročil vidimo, da je podjetje Gorenje tudi na tem področju doseglo velik razvoj, zlasti od leta 2005, ko je izvedlo meritve o zadovoljstvu zaposlencev z delovnimi pogoji in odnosi na delovnem mestu. Poleg izvedbe meritev je poročalo tudi o njenih rezultatih in razkrilo, na katerih področjih zaposlenci vidijo največ težav. Omenjajo se težave v dinamiki dela in spremembah, načinu organiziranosti dela, omejenem delovnem prostoru in slabih klimatskih razmerah. Zaposlenci si želijo več pozornosti in razumevanja nadrejenih, več pohval in enako obravnavo vseh zaposlencev. V letnem poročilu pa podjetje ni razkrilo deleža zaposlencev, vključenih v te meritve (Letno poročilo Skupine Gorenje in družbe Gorenje, d. d., za leto 2005, 2006, str. 60).

- **Izobraževanje in usposabljanje**

Izobraževanju in usposabljanju se v podjetju Gorenje pripisuje velik pomen, kar je razvidno tudi iz letnih poročil. Podjetje poroča o temeljnih kazalcih, kot so razkritja o številu zaposlencev, vključenih v izobraževalne programe in usposabljanje. Razkriti so tudi ure, namenjene izobraževanju in usposabljanju na letni ravni, povprečno število ur izobraževanja na zaposlenca ter povprečno število ur izobraževanja in usposabljanja vodstva (Letno poročilo Skupine Gorenje in družbe Gorenje, d. d., za leto 2006, 2007, str. 55). Po vsebini izobraževanj in usposabljanj je največji delež predstavljalo strokovno usposabljanje in izobraževanje s področja računalništva in informatike, manjši delež vseh usposabljanj pa izobraževalne vsebine s področja kakovosti in varstva okolja (Poročilo o trajnostnem razvoju Gorenje 2003 in EMAS okoljska izjava Gorenje, d. d., za leto 2003, 2004, str. 18).

Podjetje poudarja tudi pomen nenehnega izobraževanja ter strokovnega usposabljanja v povezavi z doseganjem stalne zaposljivosti in razvijanjem kariere. Tovrstne programe ter ocenjevanje razvoja zaposlencev priporočajo tudi smernice GRI pri dodatnih kazalcih. V letnih poročilih podjetje Gorenje razkriva vsebine izobraževanj po sklopih in njihov delež glede na vse sklope. Velik del izobraževanj je pod vodstvom zaposlencev v podjetju, ki prenašajo svoje znanje na ostale v podjetju v izobraževalnem programu, imenovanem Managerska akademija (Letno poročilo Skupine Gorenje in družbe Gorenje, d. d., za leto 2005, 2006, str. 58). Podjetje Gorenje uporablja sistematičen pristop pri opredeljevanju in vrednotenju znanja ter ugotavlja manjkajoče znanje zaposlencev. Znanje zaposlencev razvija tudi z organiziranjem okroglih miz, predavanj in delavnic z različnih področij (Letno poročilo družbe Gorenje, d. d., in konsolidirano letno poročilo Skupine Gorenje 2003, 2004, str. 4).

- **Raznolikost in zagotavljanje enakih možnosti za napredovanje**

Podjetje Gorenje ne poroča o razkritju, povezanem s upoštevanjem raznolikosti in zagotavljanjem enakih možnosti za napredovanje, kot je razmerje med plačami moških in žensk na enakih delovnih mestih, ter o sestavi upravnih organov po spolu, rasni pripadnosti ali starosti. Menim, da bi bilo zanimivo vedeti, ali se plače na enakih delovnih mestih razlikujejo glede na spol in ali podjetje Gorenje v upravne organe imenuje v večjem delu moško ali žensko populacijo.

3.3.3.2 Odgovornost, povezana s človekovimi pravicami

Podjetje Gorenje o človekovih pravicah ne poroča, saj poročanje za njegovo dejavnost ni obvezno, po drugi strani pa se jim verjetno zdi samoumevno, da podjetje spoštuje človekove pravice, in se jim zato zdi nesmiselno poročati o tem.

3.3.3.3 Odgovornost do družbe

Podjetje s poslovanjem različno vpliva na družbo in pojave v družbi, kot sta korupcija in javna politika, pri poslovanju pa se mora teh vplivov zavedati in o njih tudi poročati. Največkrat gre za

negativne vplive, ko podjetja želijo v svoj prid spremeniti dotedanje stanje ali pogoje pri poslovanju.

- **Vpliv na lokalno skupnost, korupcijo in javno politiko**

Smernice GRI na tem področju navajajo vrsto kazalcev, poudarjajo pa predvsem razkritja števila ukrepov za zmanjšanje negativnih vplivov na lokalno skupnost, zmanjšanje primerov korupcije in prikaz števila zaposlencev, vključenih v programe zmanjševanja korupcije. Prav tako je pomembna navedba vrednosti kazni za neupoštevanje zakonskih zahtev. Menim, da bodo tovrstna razkritja kazalcev v prihodnosti pomenila veliko konkurenčno prednost, saj bodo v interesnih skupinah vzbudila večje zanimanje za podjetje in večje zaupanje v ostale informacije v poročilu.

V letnih poročilih podjetja Gorenje ni razkritij o proučevanju vplivov podjetja na lokalno skupnost in prepoznavanju tveganj, povezanih s korupcijo ter o dejavnostih za zmanjšanje ali odpravo koruptivnih in podobnih negativnih pojavov. Kljub temu pa smo v sredstvih javnega obveščanja zasledili primer suma korupcije, v katerega je bilo vpleteno tudi podjetje Gorenje. V letu 2003 se je pojavila afera o prodaji stanovanjske hiše na Bregu ob Ljubljani, katere del lastništva je pripadal Mestni občini Ljubljana. Domneva se, da je Mestna občina Ljubljana stanovanjsko hišo prodala podjetju Gorenje pod tržno ceno. Podjetje Gorenje jo je prodalo naprej, sporno pa je bilo to, da o domnevnem kupcu podjetje Gorenje ni želelo razkriti informacij zaradi poslovne skrivnosti. Kasneje se je izvedelo, da je bil kupec svak sedanjega predsednika uprave podjetja Gorenje Franja Bobinca. Primer meji na korupcijo in o njem so bili obveščeni tako organi pregona kot urad vlade za preprečevanje korupcije, podjetje Gorenje pa primera v letnem poročilu ni niti omenilo (Nove nepravilnosti v Mol-u kot ponavljajoča se realnost, 2008).

3.3.3.4 Odgovornost, povezana s proizvodi

- **Potrošnikovo zdravje in varnost proizvodov**

Odgovornost, povezana s proizvodi, je v zadnjih letih pridobila pomen, zato podjetje Gorenje zlasti v zadnjih treh letih o tem poroča več kot v preteklosti. Razvijanje okolju prijaznih proizvodov, ki ne ogrožajo zdravja in varnosti potrošnikov, je področje, ki je zajeto v letnih poročilih podjetja Gorenje. Prav tako podjetje Gorenje v skladu s smernicami GRI v letna poročila vključuje kazalce, ki razkrivajo izboljšave proizvodov v različnih fazah življenjskega cikla.

Podjetje Gorenje sledi razvoju mednarodnih, regionalnih in posameznih nacionalnih standardov s področja varnosti in elektromagnetne združljivosti proizvodov ter njihovih sestavnih delov. Varnost proizvodov se preverja med proizvodnjo in po zaključeni proizvodnji v za to usposobljenih in opremljenih laboratorijih. Prav tako pa se novi izdelki pred vstopom na trg preverijo v uglednih tujih in domačih inštitutih z mednarodnim ugledom. Ti izdajo poročila o

preizkusih in ustrezne certifikate (Letno poročilo Skupine Gorenje in družbe Gorenje, d. d., za leto 2005, 2006, str. 63).

Visoka tehnološka raven izdelave, ki zagotavlja nižjo porabo energentov in življenjsko pomembnih elementov, kot je voda, zniževanje vsebnosti okolju škodljivih snovi pod dovoljeno raven ter poudarjanje servisnih in jamstvenih storitev kažejo na visoko zavest podjetja o odgovornosti, povezani s proizvodi. V letu 2005 so v podjetju Gorenje izvedli tudi raziskavo o zadovoljstvu potrošnikov s servisnimi storitvami in zadovoljstvu uporabnikov proizvodov v visokem cenovnem razredu. Tovrstna merjenja zadovoljstva potrošnikov sodijo med temeljne kazalce po smernicah GRI. Rezultati raziskave so pokazali, da obstaja visoka raven zadovoljstva uporabnikov proizvodov podjetja Gorenje (Letno poročilo Skupine Gorenje in družbe Gorenje, d. d., za leto 2005, 2006, str. 64).

- **Označevanje proizvodov in trženjska komunikacija**

Smernice GRI poudarjajo tudi kazalce, povezane s proizvodi in njihovo uporabo, kot so primerno in zadostno označevanje proizvodov ter ustrezna trženjska komunikacija ter skladnost proizvodov s predpisi in pravili na tem področju. Vsi ti kazalci naj bi bili vključeni v poročilo o družbeni odgovornosti, ker pa gre bolj za trženjski vidik družbene odgovornosti, menim, da to niso bistveni elementi poročila, saj podjetje lahko tovrstne informacije predstavi tudi v drugih medijih, kot so televizija, radio, internet in podobne oblike oglaševanja. Podjetje Gorenje mogoče ravno zaradi tega o teh kazalcih v letnih poročilih ne poroča.

SKLEP

Družbena odgovornost predstavlja pomemben del poslovanja podjetja. Družbeno odgovorno delovanje podjetja zmanjšuje njegove negativne vplive na okolje in družbo. Gospodarska uspešnost ni več edino merilo družbene odgovornosti, pomembno za vlagatelje, lastnike, zaposlene in ostale interesne skupine. Poleg informacij, ki se nanašajo na gospodarsko uspešnost, so vedno bolj pomembne tudi informacije, ki prikazujejo okoljski in socialni vidik poslovanja podjetja (Belfrage, 2005). Ker pa gre za informacije, o katerih podjetja poročajo v veliki meri prostovoljno, jih podjetja lahko vključijo v svoja poročila v obsegu, kot sama želijo. Tovrstno poročanje je odvisno tudi od dejavnosti, s katero se podjetje ukvarja. Določene dejavnosti so bolj izpostavljene družbeni odgovornosti kot druge.

GRI skuša poenotiti poročanje o družbeni odgovornosti in je v ta namen izdala smernice GRI, ki predstavljajo osnovo za družbeno odgovorno poročilo. Upoštevanje smernic GRI povečuje kredibilnost poročila in ugled podjetja. V Sloveniji smernice GRI uporabljajo le redka podjetja, ki pa se vedno bolj zavedajo, da bodo morala v prihodnosti za doseg družbene odgovornosti delovati bolj sistematično. V poročilu bodo morala razkrivati informacije, ki bodo zadovoljevale več interesnih skupin. Nekateri kazalci, ki jih priporočajo smernice GRI, pa so sorodni razkritjem, ki že veljajo v slovenski zakonodaji.

Po pregledu letnih poročil podjetja Gorenje je razvidno, da si podjetje vseskozi prizadeva biti prilagodljiv sistem na vseh področjih svojega delovanja. Cilj podjetja Gorenje je optimiranje poslovnih procesov in racionalizacija poslovanja na vseh ravneh delovanja. Podjetje želi dolgoročno uravnotežiti poslovanje z uravnoteženjem pričakovanj lastnikov, zaposlencev, poslovnih partnerjev in drugih interesnih skupin. Družbeni odgovornosti posveča veliko pozornosti. Čeprav smernic GRI ne uporablja kot vodila pri poročanju, pa menim, da je mogoče najti vzporednice med smernicami GRI in razkritji v njegovih poročilih. Poročanje o družbeni odgovornosti je v podjetju Gorenje iz leta v leto bolj podrobno, še vedno pa je poleg razkritij o gospodarski uspešnosti v večji meri omejeno na kazalce okoljske odgovornosti in odgovornosti do zaposlencev.

Poročanje o gospodarskem vidiku družbene odgovornosti je zakonsko najbolj dorečeno področje. Ker informacije o gospodarskem položaju podjetja sodijo med tako imenovana obvezna razkritja, podjetje Gorenje v vseh letnih poročilih o njih poroča kontinuirano in v enakem obsegu. Poudarek poročanja je na prikazu gospodarske uspešnosti z navedbo prihodkov in odhodkov ter primerjavo le-teh s preteklim letom. Primanjkujejo pa informacije, povezane s trajnostnim razvojem, kot so investicije, pomembne za lokalno skupnost, ter posledice delovanja podjetja na lokalno skupnost in njihove razsežnosti.

Odgovornosti do okolja podjetje Gorenje namenja veliko truda in finančnih virov. Razkritja na tem področju so zelo sorodna kazalcem, ki jih priporočajo smernice GRI. Okoljsko problematiko podjetje Gorenje v letnih poročilih izpostavi že pri predstavitvi poslanstva in strategije, ki je izdelava okolju prijaznih proizvodov. Na pomembnost okoljskega področja za podjetje Gorenje kaže tudi izdaja ločenega Okoljevarstvenega poročila o trajnostnem razvoju v letu 2000 in Poročila o trajnostnem razvoju v letu 2003.

Razkritja o socialnem vidiku družbene odgovornosti so v večjem delu usmerjena na poročanje o zaposlencih ter odgovornosti, povezani s proizvodi in njihovo uporabo. Poročanje o zaposlencih se v večji meri nanaša na koristi, ki jih ima podjetje Gorenje od zaposlencev, manj pa je govora o ugodnostih za zaposlene. Šele v zadnjih letih je več razkritij o programih za usposabljanje in izobraževanje zaposlencev o varnosti in zdravju pri delu. Poročila govorijo tudi o tem, kako znižati stroške dela, kar pa je v nasprotju s koristmi zaposlencev. Pomanjkljivost poročil se kaže v odsotnosti poročanja o odnosih med zaposleni in poslovodstvom ter odsotnosti razkritij glede priložnosti za napredovanje zaposlencev. Podjetje Gorenje poroča o sponzorstvu športnih klubov in različnih kulturnih ustanov v podjetju ter o standardih varnosti pri delu. Ni pa poročanja o spoštovanju nacionalnih in mednarodnih standardov dela, o upoštevanju nediskriminacije, o pravicah zaposlencev do sindikalnega združevanja in o človekovih pravicah. Podjetje Gorenje o tem ne poroča, ker je verjetno zanj samoumevno, da spoštuje človekove pravice.

Pri socialnem vidiku družbene odgovornosti manjkajo tudi razkritja, povezana s spoštovanjem raznolikosti in enakih možnosti za napredovanje. Najbolj skromno pa je poročanje o vplivu podjetja na družbene pojave, kot sta korupcija in politično udejstvovanje, medtem ko se

poročanje o odgovornosti, povezani s proizvodi in njihovo uporabo, izboljšuje, čeprav je še vedno omejeno le na področje vpliva proizvodov na potrošnikovo zdravje in varnost proizvodov. Področje marketinške dejavnosti in primerne označevanja proizvodov pa je predstavljeno pomanjkljivo.

Letno poročilo je način komuniciranja, s katerim podjetje interesnim skupinam predstavi svoje preteklo poslovanje in načrte za prihodnost. Zakonsko je predpisan minimalen obseg informacij, ki jih mora vsebovati letno poročilo. Vendar pa se zakonski predpisi na področju poročanja neprestano spreminjajo in postavljajo nove zahteve glede razkritij informacij. Podjetja morajo biti zato sposobna slediti tem spremembam, če želijo ohraniti zaupanje interesnih skupin. Ker podjetje Gorenje sodi med podjetja, ki pri opravljanju dejavnosti močno vplivajo na okolje, temu delu že sedaj namenja veliko pozornosti, manj pa socialnemu vidiku. Vendar bo moralo v prihodnosti za večji ugled podjetja in kredibilnost poročil razkrivati vedno več informacij, in to z vseh treh vidikov družbene odgovornosti.

LITERATURA IN VIRI

1. Adams, A. (2002). Internal Organizational Factors Influencing Corporate and Ethical Reporting: Beyond Current Theorising. *Accounting, Auditing and Accountability Journal*, 15 (2), 223-250.
2. *Akzo Nobel Corporate Social Responsibility Report 2006* (2006). Arnhem: Akzo Nobel.
3. Baker, M. (2007). *Arguments against Corporate Responsibility*. Najdeno 10. oktobra 2007 na spletnem naslovu <http://www.mallenbaker.net/csr/CSRfiles/against.html>.
4. Belfrage, E. (2005, 4. maj). How business is making the world better. Najdeno 4. decembra 2007 na spletnem naslovu <http://www.iccwbo.org/policy/society/iccdgch/index.html>.
5. Brownlie, M. (2006, 26. oktober). *Bringing Concrete Expression to Corporate Responsibility: The Fundamental Role of Sustainability Reporting*. Najdeno 26. oktobra 2006 na spletnem naslovu <http://www.responsiblepractice.com/english/standards/gri/>.
6. *BSH Hišni aparati d.o.o - Naj podjetje 20 ključev v letu 2004*. Najdeno 5. septembra na spletnem naslovu <http://www.nazarje.si/default-99001,20.html?PHPSESSID=ee68620fea>.
7. *Business Meets Social Development Brasil: GRI Guidelines to standardise Sustainability Reports*. Najdeno 15. avgusta 2007 na spletnem naslovu http://www.bsd-net.com/docs/handbookgri_e.pdf.
8. Capron, M. (2001, 23. februar). *The Evaluation of the Corporate Social Responsibility of Social Economy Firms*. Najdeno 5. aprila 2007 na spletnem naslovu <http://les.man.ac.uk/ipa97/papers/107.html>.
9. *Corporate Social Responsibility – A Government Update*. Najdeno 5. oktobra 2007 na spletnem naslovu http://www.csr.gov.uk/pdf/dti_csr_final.pdf.
10. *Corporate Sustainability Reporting: Trends in Sustainability reporting*. Najdeno 1. marca 2006 na spletnem naslovu <http://www.sustreport.org/business/report/trends.html>.
11. *Corporate Reporting-a time for reflection*. (2007). Pricewaterhousecoopers. Najdeno 28. aprila 2007 na spletnem naslovu <http://www.corporatereporting.com/corporate-reporting-a-time-for-reflection.pdf>.
12. Drapal, A., Drapal, D. & Drevenšek, M. (2004). *Odnosi z lokalnimi skupnostmi*. Ljubljana: GV Založba.
13. Drevenšek, M. (2003). Pri okolju bo konec skrivnosti. *Gospodarski vestnik*, 47, 120.
14. Ercegovac, D. (2004). *Koncept družbene odgovornosti in etike v podjetju Saubermacher&Komunala d.o.o* [diplomsko delo]. Maribor: Ekonomsko-poslovna fakulteta.
15. *Sustainability Reporting Guidelines*. Najdeno 20. novembra 2006 na spletnem naslovu http://www.globalreporting.org/NR/rdonlyres/ED9E9B36-AB54-4DE1-BFF2-5F735235CA44/0/G3_GuidelinesENU.pdf.
16. *Global Reporting Initiative Guidelines*. Najdeno 29. oktobra 2007 na spletnem naslovu <http://www.proveandimprove.org/new/tools/griguideelines.php>.
17. Gorsak, U. (2005). *Družbena odgovornost podjetja kot dejavnik njegove poslovne uspešnosti* [diplomsko delo]. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
18. Gray, R. (2007). *Social and Environmental Responsibility, Sustainability and Accountability: Can the Corporate Sector Deliver?* Najdeno 11. oktobra 2007 na spletnem

- naslovu <http://www.st-andrews.ac.uk/~csearweb/researchresources/dps-socenv-socialresp.html>.
19. Hediger, W. (2007). *Framing Corporate social responsibility and contribution to sustainable development*. Najdeno 7. marca 2007 na spletnem naslovu http://www.sgvs2007.ch/pages/sgvs2007_whediger_revMar07.pdf.
 20. Isaac, M. & Musonda, C. (2007). *Sustainability Reporting through GRI Guidelines*. Najdeno 27. oktobra 2007 na spletnem naslovu <http://tqu.com/downloads/gripresentation.pdf>.
 21. Janežič, M. (2004). *Družbeno poročanje* [diplomsko delo]. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
 22. Janežič, M. (2005) Nove smeri računovodskega poročanja za nosilce interesov v podjetju. *Zbornik referatov XXVII. simpozija o sodobnih metodah v računovodstvu, financah in reviziji* (str. 91-114). Portorož: Društvo ekonomistov Slovenije.
 23. Kralj, K., Rataj, S., Roštan, I., Širaj, M. & Zemljič, I. (2007). *Kazalniki poslovanja Gospodarske Zbornice Slovenije 2002 – primer neposredne uporabe statističnih podatkov iz letnih poročil gospodarskih družb*. Najdeno 13. aprila 2007 na spletnem naslovu <http://www.stat.si/radenci/referat/gzs.doc>.
 24. *Letno poročilo Gorenje 2000*. (2001). Velenje: Gorenje.
 25. *Letno poročilo Gorenje 2001*. (2002). Velenje: Gorenje.
 26. *Letno poročilo Gorenje 2002*. (2003). Velenje: Gorenje.
 27. *Letno poročilo družbe Gorenje, d. d., in konsolidirano letno poročilo Skupine Gorenje 2003*. (2004). Velenje: Gorenje.
 28. *Letno poročilo družbe Gorenje, d. d., in konsolidirano letno poročilo Skupine Gorenje 2004*. (2005). Velenje: Gorenje.
 29. *Letno poročilo Skupine Gorenje in družbe Gorenje, d. d., za leto 2005*. (2006). Velenje: Gorenje.
 30. *Letno poročilo Skupine Gorenje in družbe Gorenje, d. d., za leto 2006*. (2007). Velenje: Gorenje.
 31. Merčun, T. (2007). *Družbeno poročanje v Sloveniji* [magistrsko delo]. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
 32. Mullerat, R. (2005) *Corporate Social Responsibility-The Corporate Governance of the 21th Century*. The Hague: Kluwer Law International.
 33. *Napotki za učinkovito komuniciranje [Evropske komisije]*. Najdeno 5. julija 2007 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/enterprise/csr/campaign/documentation/download/guide_sl.pdf.
 34. *Nove nepravilnosti v Mol-u kot ponavljajoča se realnost*. Najdeno 1. aprila 2008 na spletnem naslovu <http://www.dossierkorupcija.com/clanek.asp?NewsID=348>.
 35. O'Brien, A. (2001, 5. junij). *Integrating Corporate Social Responsibility with Competitive Strategy [Center for Corporate Citizenship]*. Najdeno 4. februarja 2008 na spletnem naslovu <http://www.angelfire.com/journal2/comunicarse/IntegratingCorporate.pdf>.
 36. *Okoljevarstveno poročilo Gorenje 2000*. (2001). Velenje: Gorenje.
 37. Podnar, K. & Golob, U. (2007a). *Zunanja dimenzija družbene odgovornosti podjetij*. Najdeno 2. novembra 2007 na spletnem naslovu <http://www.delavska-participacija.com/clanki/ID030305.doc>.

38. Podnar, K. & Golob, U. (2007b). Notranja dimenzija družbene odgovornosti podjetij. Najdeno 2. novembra 2007 na spletnem naslovu <http://www.delavska-participacija.com/clanki/ID030207.doc>.
39. *Poročilo o trajnostnem razvoju Gorenje 2003 in EMAS okoljska izjava Gorenje, d. d., za leto 2003.* (2004). Velenje: Gorenje.
40. Pučko, D. (2007). *Strateško upravljanje in ravnanje podjetja* [prosojnice predavanj]. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
41. Raziskava družbene odgovornosti podjetij v Sloveniji [Pravno-informacijskega centra nevladnih organizacij]. Najdeno 6. oktobra 2006 na spletnem naslovu http://www.pic.si/nvo/CIVICUS-Raziskava_druzbene_odgovornosti.pdf.
42. *Reporting on Global Reporting Initiative Indicators.* Najdeno 20. septembra 2007 na spletnem naslovu <http://www.cisco.com/web/about/ac227/ac333/cisco-and-citizenship/global-reporting.html>.
43. Slapničar, S. (2004). Poročanje o družbeni odgovornosti. V J. Prašnikar (ur.) *Razvojnoraziskovalna dejavnost ter inovacije, konkurenčnost in družbena odgovornost podjetij* (str. 519-542). Ljubljana: Časnik Finance.
44. *Slovenski računovodski standardi.* (2006). Ljubljana: Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije.
45. *Stakeholder Engagement - understanding Stakeholders' Expectations and securing your Reputation.* Najdeno 5. aprila 2007 na spletnem naslovu http://www.csrnetwork.com/downloads/CSR_Engagement06.pdf.
46. *The State of Responsible Competitiveness 2007 - Chinese version launched at Golden Bee International CSR Forum.* Najdeno 25. aprila 2008 na spletnem naslovu <http://www.accountability21.net/blogs.aspx?id=2530>.
47. Vozel, M. (2005, 5. december). Smernice GRI: Kako se lotiti trajnostnega poročila: Finančno poročilo ima eno javnost, trajnostno veliko. *Finance*, str. 16-19.
48. *Vprašalnik o skladnosti razkritij v letnem poročilu z določili SRS (2006) in ZGD-I.* (2006) Ljubljana: KPMG.
49. *Začetek »Evropske zveze za socialno odgovornost gospodarskih družb«.* Najdeno 5. avgusta 2007 na spletnem naslovu <http://europa.eu.int/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/06/358&format=PDF&aged=0&language=SL&guiLanguage=en>.
50. Zakon o gospodarskih družbah. (2006). *Uradni list RS.* (Št. 42/2006, 19. april 2006).